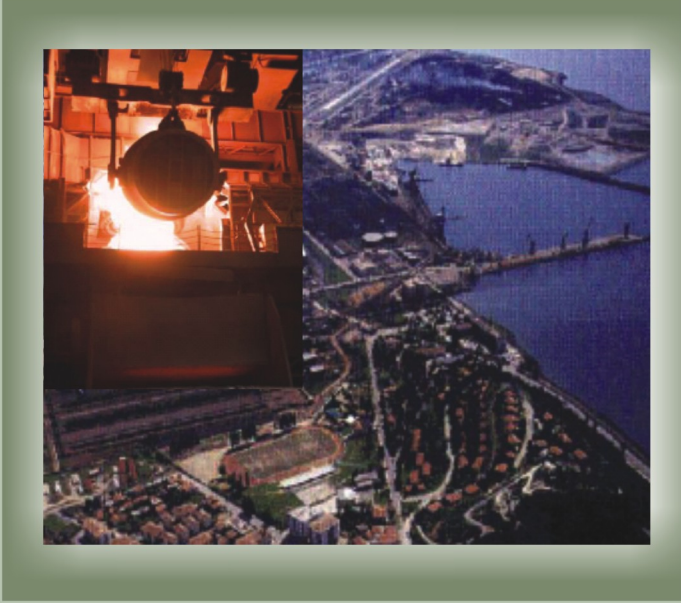

tmmob
makina mühendisleri odası

ERDEMİR GERÇEĞİ ODA RAPORU

Yayın No : MMO/2006/418

ERDEMİR GERÇEĞİ

ODA RAPORU

SUNUŞ

1. DÜNYADA DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜ

2. DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜNDE HAMMADDE

2.1 Stratejik Maden Nedir?

2.2 Demir Cevheri

2.3 Kömür Madenciliği

2.3.1 Dünya Kömür Rezervlerinin Dağılımı

3. TÜRKİYE'DE DEMİR-ÇELİK-SEKTÖRÜ

3.1. Sektörün Oluşumu ve Genel Durum

3.2. Ülkemizde Demir Cevheri

a. İşletilebilir Demir Cevheri Rezervi

b. Sorunlu Demir Cevheri Rezervi

c. Potansiyel Demir Cevheri Rezervi

3.2. Türkiye'de Kömür Madenciliği

3.2.1 Genel Bilgiler

3.2.2. Kömür Üretimi

3.2.3. Kömür İthalatı

2.4 Kömür ve Demir Cevheri Madenciliği ile İlgili Değerlendirme

4. ERDEMİR

4.1 ERDEMİR'in Kuruluşu

4.2 Kapasite Artırım Çalışmaları

4.3. ERDEMİR ve Bağlı Kuruluşlar

4.4. Finansal Yapısı

5. ÖZELLEŞTİRMELERE İLİŞKİN ODAMIZIN TUTUMU VE ERDEMİR ÖZELLEŞTİRİLMESİ İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR

6. EKLER

6.1. 22–23 Eylül 2005 Tarihlerinde Yapılan “III. Demir Çelik Kongresi” Sonuç Bildirgesi'nden

6.2. TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Sekreteri Ali Ekber ÇAKAR'ın 16 Haziran 2005 Tarihli Basın Açıklaması

6.3. TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim KURULU Başkanı Emin KORAMAZ'ın 02 Şubat 2006 Tarihli Basın Açıklaması

6.4. TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Emin KORAMAZ'ın 01 Mart 2006 Tarihli Basın Açıklaması

SUNUŞ

ERDEMİR özelleştirmesi uzun zamandan bu yana ülke gündemine oturmuş, konu değişik platformlarda tartışılmış, özelleştirilmesi ile ilgili çok şeyler söylenmiştir.

Dünyadaki liberalleşme rüzgarlarının etkileri ile devlet-ekonomi ilişkisi yeniden yapılandırılmaktadır. Özelleştirmenin ilk yıllarında özelleştirmelerden elde edilecek gelirlerle yeni istihdam kaynaklarının yaratılacağı, özelleştirmelerden elde edilecek gelirlerle bütçe açıklarının kapatılacağı, devletin sırtındaki kamburlarından kurtulacağı vb. iddialar ileri sürülerek özelleştirme lehine bir atmosfer oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak bütün bu demagojiler birer birer çökmüştür. Gerçek amacın ekonominin tamamen liberalleştirilmesi ve bütün kamusal, toplumsal ekonomik kaynaklar üzerinde sermaye egemenliğinin tam olarak sağlanması ve sosyal devletin tasfiyesi olduğu bugün artık netlikle görülebilmektedir.

Odamız, özelleştirmelerin ülkemizin ekonomik birikimlerinin sermaye egemenliği lehine talan edilmesi olduğunu her zaman ileri sürmüş, bu yönde Oda Görüşü oluşturmuş, Oda etkinlikleri, açtığı davalar ve güncel basın açıklamalarıyla, kamunun ekonomik gücünün ve sosyal devletin tasfiyesine her zaman karşı çıkmıştır. ERDEMİR özelleştirmesine karşı çıkışımız da bu bağlama oturmaktadır.

ERDEMİR'in özelleştirilmesi, Karadeniz'in kıyısında kurulmuş demir-çelik tesislerinin basit bir satışı olarak görülemez. Zira birçok stratejik özelleştirme eşliğinde ERDEMİR ile birlikte ülkenin sanayisi, savunması, üretim kültürü, kısaca ülkenin geçmişi ve geleceği satışa çıkarılmıştır.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası; Anayasa'nın 135. maddesine dayalı 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği-TMMOB Kanunu uyarınca kurulmuş, Kamu Kurumu Niteliğinde Bir Meslek Kuruluşudur. Odamızın kuruluş Kanunu, adı geçen Kanun'a dayanılarak çıkarılmıştır. Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren TMMOB Ana Yönetmeliği ile TMMOB MMO Ana Yönetmeliği'nde bulunan "**kamunun ve ülkenin çıkarlarının korunmasında gerekli gördüğü tüm girişim ve etkinliklerde bulunmak**" hükmü, Odamızın temel amaçları arasında bulunmaktadır. Dolayısıyla ülke sanayisinin bütününde gerekli olan makina mühendisliği mesleği ve meslek mensuplarının faaliyet alanlarıyla yakından bağlantılı bir kurum olan Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.'nin sermayesindeki kamu hisselerinin özelleştirilmesi, Odamızı doğrudan ilgilendirmektedir.

Bu nedenle Odamız kamu, ülke ve toplum yararını açık bir şekilde göz ardı eden Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. sermayesindeki kamu hisselerinin, 04.10.2005 tarihinde yapılan ihaleyle blok satışına onay veren 01.12.2005 tarih ve 2005/140 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) Kararının **iptaline** ve şartların bir arada varlığı göz önüne alınarak, dava konusu işlem hakkında dava sonuna kadar **yürütmenin durdurulmasına** yönelik Danıştay'da davalar da açmıştır.

Yine bu yaklaşımlar gereğince Odamız, bu ERDEMİR GERÇEĞİ RAPORU'nu hazırlamıştır. Bu raporda; gündemdeki ERDEMİR özelleştirmesi ile ilgili olarak dünyada ve ülkemizdeki demir-çelik sektörü, sektörün ana girdi hammaddeleri olan demir ve kömür madenciliği, demir-çelik sektörünün dünya ve ülkemizdeki konumu ile ülkemizdeki demir-çelik sektörünün gelişimi topluca irdelenmiş; ERDEMİR'in ekonomik ve stratejik konumu somutlanmış; özelleştirmesi ile karşılaşılabilecek sorunlara dikkat çekilmiş, Odamızın konuyla ilgili çalışmaları bu raporda bütünleştirilmiştir.

Yıllardır ERDEMİR'de "Demir Çelik Kongresi" düzenleyen ve tesislerde çalışan çok sayıda üyesiyle birlikte, "ERDEMİR satılamaz" diyen ve ERDEMİR özelleştirmesini Danıştay'da açtığı davalar ile yargıya taşıyan Odamız, ERDEMİR'in stratejik konumu ve ülkemizin dışa bağımlılığına karşı taşıdığı ulusal ekonomik değeri itibarıyla bu raporu kamuoyunun dikkatine sunmaktadır.

Başta Zonguldak Şubemiz olmak üzere bütün emeği geçenlere teşekkür ederiz.

TMMOB
MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU
Nisan 2006

1. DÜNYADA DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜ

2004 yılında dünya çelik üretimi 1 milyar ton civarında gerçekleşmiştir. Bu üretimin yaklaşık ¼'ü Çin tarafından yapılmıştır. Dünyadaki üretimde ikinci sırayı Japonya almıştır.

Dünya çelik tüketiminin 2015 yılı projeksiyonu 1,4 milyar tondur. Dünyada en büyük çelik ihracatçısı ülkeler; Japonya, Rusya ve Ukrayna, çelik ithalatçısı ülkeler de ABD, Çin ve Almanya'dır. Çin ve ABD hemen hemen aynı miktarda ithalat yapmaktadırlar. Çin'in en büyük üretici ve ithalatçı olması demir-çelik sektörünü yönlendiren bir ülke olmasını sağlamaktadır. Dünya çelik sektörü birkaç yıldır Çin'in büyük üretim artışları ile olağanüstü bir büyüme içine girmiştir. Çelik fiyatları 2002 yılından bu yana dolar bazında % 300 oranında artmış ve kârlılık oranları çok yükselmiştir. Bu artışlar hammadde ve navlun fiyatlarına da yansımıştır.

Çin'in büyüme hızının yavaşlaması halinde dünya çelik fiyatlarındaki tırmanışın durabileceği düşünülmekte ise de son 10 yılda Çin'in istikrarlı bir büyüme sürdürüyor olması demir-çelik ile ilgili bazı tahminleri zorlaştırmaktadır.

Dünyadaki en büyük 10 demir-çelik üreticisi şirketin pazar payı % 30 dolayındadır. Bu oran büyük çelik üreticilerini kapasitelerini artırma ve pazar payını daha da büyütme eğilimine yöneltmektedir. Bu ise şirket evliliklerini yaygınlaştırarak tekelleşmeleri yoğunlaştırmakta, ulus ötesi kuruluşlardan özelleştirme ile sektörün büyütülmesi önem kazanmakta, sonuçta sektörde büyük bir rekabet yaşanmaktadır.

Rakamlarla demir-çelik sektörüne bakıldığında; 2004 yılında dünyada entegre tesislerde 724 milyon ton sıvı ham demir üretilmiştir.

Çizelge: Dünya Sıvı Ham Demir Üretimi (Milyon Ton)

ÜLKELER	2003	2004
AB Ülkeleri (15 ülke)	91.610	94.025
Diğer Avrupa Ülkeleri	16.065	16.900
Eski Sovyetler Birliği	81.976	85.689
Kuzey Amerika Ülkeleri	53.381	54.987
Güney Amerika Ülkeleri	36.036	38.790
Afrika Ülkeleri	8.506	8.130
Orta Doğu Ülkeleri	2.231	2.096
Asya Ülkeleri	361.449	405.192
Okyanus Ülkeleri	6.815	6.454
Dünya Toplamı	670.088	724.675

Kaynak: Uluslararası Demir ve Çelik Enstitüsü (IISI)

Çin 2004 yılında 257 milyon ton sıvı ham demir üretimi ile dünyada ilk sırada yer almıştır.

Çizelge: Dünya Sıvı Ham Demir Üretimi Yapan İlk 5 Ülke (Bin Ton)

Sıra	ÜLKELER	2003	2004
1	Çin	213.785	257.754
2	Japonya	82.091	82.974
3	Rusya	48.325	50.321
4	Amerika	40.644	42.291
5	Brezilya	32.038	34.558
6	Güney Kore	27.314	27.556
20	Türkiye	5.700	5.836

Kaynak: Uluslararası Demir ve Çelik Enstitüsü (IISI)

Dünyada entegre ve ark ocaklarında üretilen toplam ham çelik üretimi de 2003 yılında 968 milyon ton olmuştur. 2004 yılında da üretim 1 milyar tonu aşmıştır.

Çizelge: Dünya Ham Çelik Üretimi, (Milyon Ton)

ÜLKELER	2003	2004
Avrupa Ülkeleri (15 ülke)	160.479	168.338
Diğer Avrupa Ülkeleri	23.530	25.103
Eski Sovyetler Birliği	106.220	113.112
Kuzey Amerika Ülkeleri	126.161	132.574
Güney Amerika Ülkeleri	43.047	45.875
Afrika Ülkeleri	16.289	16.706
Orta Doğu Ülkeleri	13.443	14.253
Asya Ülkeleri	442.415	508.750
Okyanus Ülkeleri	8.397	8.300
Dünya Toplamı	969.126	1.065.058

Kaynak: Uluslararası Demir ve Çelik Enstitüsü (IISI)

Çin 220 milyon ton ham çelik üretimi ile de ilk sırada yer almıştır.

Çizelge: Ham Çelik Üretiminde İlk 6 Ülke (Bin Ton)

Sıra	ÜLKELER	2003	2004
1	Çin	222.413	280.486
2	Japonya	110.511	1102.718
3	Amerika	93.677	99.681
4	Rusya	61.450	65.583
5	Güney Kore	46.310	47.521
6	Almanya	44.809	46.374
13	Türkiye	18.298	20.478

Kaynak: Uluslararası Demir ve Çelik Enstitüsü (IISI)

Türkiye 2004 yılındaki çelik üretimi ile dünyada 13. sırada yer almıştır. 2005 yılında ise Türkiye'nin, 21 milyon ton üretimi ile 12. sıraya yükseldiği görülmektedir. Ülkemizin uzun ürün fazlalığı ihraç edilirken yassı ürün gereksinim açığı da ithalat yolu ile karşılanmaktadır.

2003 yılında dünyada üretilen 647 milyon ton pik üretiminde Çin 202 milyon ton ile en fazla pik üreten ülke konumundadır.

Çizelge: Dünya Pik Üretimi, (Milyon Ton)

ÜLKELER	2000	2001	2002	2003	2004*
ABD	60.6	42.1	40.2	40.6	40.8
Brezilya	27.2	27.8	27.8	29.6	34.3
Çin	129.0	145.0	171.0	202.0	242.0
Avrupa Birliği	97.2	91.9	89.4	89.6	111.0
Hindistan				25.0	25.1
Japonya	80.1	78.8	81.0	82.1	82.8
Kore Cum.	24.5	25.9	26.5	29.5	27.5
Rusya	44.8	45.0	46.1	48.4	50.2
Ukrayna	24.1	26.4	27.6	29.6	30.8
Diğer Ülkeler	93.8	98.0	94.4	70.6	58.5
TOPLAM	571.0	581.0	604.0	647.0	703.0

Kaynak: Mineral Commodity Summaries. 2000–2005, *: Yaklaşık

2003 yılındaki 80 milyon tonluk uluslararası hurda pazarında ülkemiz 11 milyon ton hurda için yaklaşık 750 milyon dolar ödeyerek hurda ithal eden ülkeler arasında ilk sıradaki yerini korumuştur.

Çizelge: 2003 Yılı Dünya Hurda İthalatı

ÜLKELER	Bin Ton
AB Ülkeleri (15 ülke)	31.488
Diğer Avrupa Ülkeleri	13.545
Eski Sovyetler Birliği	1.406
Kuzey Amerika Ülkeleri	6.012
Güney Amerika Ülkeleri	124
Afrika Ülkeleri	755
Orta Doğu Ülkeleri	85
Asya Ülkeleri	26.906
Okyanus Ülkeleri	63
TOPLAM	80.382
Türkiye	11.079

Kaynak: Iron and Steel

Çelik ürünlerinin toplam ülke ihracatındaki payı 1981 yılında % 1,9'dan, 2004 yılında % 11,9'a yükselmiştir. 1980 yılında % 0,6 olan Türkiye'nin dünya çelik üretimi içindeki payı ise 2004 yılında % 2 seviyesine ulaşmıştır. 2004 yılında çelik tüketimi de bir önceki yıla göre % 12,1 civarında bir artış sağlanmıştır.

Dünya çelik üretimindeki artışın büyük bölümü, üretimini 49 milyon ton artıran ve dünya ham çelik üretimi içerisinde payını % 26,3 seviyesine yükselten Çin Halk Cumhuriyeti'nden kaynaklanmıştır.

2003 yılının son çeyreğinden itibaren dünya çelik piyasalarını önemli ölçüde etkileyen Çin'in üretim ve tüketimindeki yüksek oranlı artışlar, 2004 yılında da etkisini sürdürmüştür. Çelik talebindeki artışa paralel olarak, artan girdi talebine yeterince cevap verilememesi, girdi ve navlun fiyatlarının önemli ölçüde artmasına neden olmuştur.

Girdi fiyatlarındaki artış ise kısmen nihai ürün fiyatlarına da yansırken, dünyada yıl içerisinde çelik fiyatlarının oldukça dalgalı bir seyir izlemesine neden olmuştur.

2004 yılının son çeyreğinden itibaren Çin'in uzun ürünlerde ihracatçı konumuna geçmesi, uluslararası pazarlarda dengeleri sarsıcı bir etki yaratmıştır. Önümüzdeki birkaç yıl içerisinde, Çin'in uzun ürünlerin yanı sıra yassı ve vasıflı çelikte de önemli bir ihracatçı ülke konumuna geçmesi olasılığı da güçlenmiştir.

2. DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜNDE HAMMADDE

2.1 Stratejik Maden Nedir?

“Strateji” ve “Stratejik maden”, demir-çelik sektöründe sıkça kullanılan iki terimdir. Bu sözcükler Fransızca kökenlidir. Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde “Strateji” şöyle tanımlanmaktadır:

“1-Önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol. 2-Bir ulusun veya uluslar topluluğunun barış ve savaşta benimsenen politikalara en fazla desteği vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askeri güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı. Stratejik:(s)1-Stratejiye ilişkin. 2-Askeri bir görüş açısının önemini belirten, savaşı doğrudan doğruya ilgilendiren (her şey için kullanılır). Stratejik bir bölge, stratejik bir silah.”

Strateji, Büyük Larousse Ansiklopedisi’nde ise şöyle açıklanmaktadır:

“1-Askeri güçlerin harekâtının siyasal iktidarca belirlenmiş bir hedefe ulaşacak biçimde birleştirme sanatı. 2-Bir savaşın sürdürülmesi ya da bir ulusun ya da ittifakın savunma harekâtı için gerekli, siyasi, iktisadi ve manevi güçlerin harekâtını birbiri ile uyumlu kılma sanatı. Stratejik: 1-Taktik sözcüğünün karşıtı olarak, askeri stratejiyi ilgilendirene denir. 2-Savaş ve savunma politikasında kullanılan her şeye denir. 3-Kesin olarak belirlenmiş bir plan çerçevesinde gerçekleştirilen parlamenter bir stratejiye denir. 4-**Stratejik hammaddeler, bazı ülkelerce üretilen, gelişmiş ülkelerce kullanılan ve bazı gelişmiş teknolojiler için gerekli olan madenlerin hazırlanmasında kullanılan maddeler**” olarak ifade edilmiştir.

Ana Britanica Ansiklopedisi’nde ise strateji; “Savaşta belirlenmiş hedeflere ulaşmak için eldeki bütün kaynakları (askeri, ekonomik, siyasal vb) uygun bir biçimde seferber etme ve düzenleme sanatı veya bilmi.....” şeklinde açıklanmıştır.

Stratejik maden kavramını iki boyutu ile değerlendirmekte yarar vardır:

1. Askeri boyutu.
2. Ekonomik boyutu.

Uranium, atom bombasının temel maddesi olup günümüzde yaygın olarak nükleer santrallerde, enerji üretiminde ve sanayinin değişik dallarında teknolojik uygulamalarda kullanılmaktadır. Uranium hâlâ nükleer silah yapımında kullanılan bir madendir. Bu hali ile radyoaktif mineraller savunma boyutu yanı sıra ekonomik boyutu ile de stratejik maden olarak önem taşımaktadır.

Genel olarak dünyada ya da bir ülkede az bulunan, oluşum itibarı ile bir bölgede, bir ülkede yoğunlaşmış, kullanımı diğer sanayi dallarını doğrudan ilgilendiren, ikame edilme olanakları az, bir ülke ya da bir bölge için özel ekonomik önem taşıyan, askeri amaçlar için kullanım özelliği olan madenler “**stratejik madenler**” olarak tanımlanabilir. Bazen stratejik olmayan bir madenin olağanüstü durumlarda stratejik önem kazanması da mümkündür.

Stratejik madenler, bu madeni kullanan teknolojilere sahip olunması ile bir anlam taşımaktadır.

Barış zamanında, uluslararası boyutta bir değerlendirme yapıldığında dünya pazarlarından “rekabet edilebilen fiyatlarla, herhangi bir kısıtlama ve güçlkle karşılaşmadan sağlanan madenler” stratejik değildir. Savaş gibi olağanüstü durumlarda ise durum biraz daha farklıdır.

Ayrıca “**stratejik maden**” kavramının uluslararası ilişkiler, dünyada askeri ve ekonomik güç oluşturan ülkeler ya da oluşturulmuş ülke birlikleri kapsamında değerlendirilmesi de zorunludur.

Ekonomik anlamda stratejik maden ve strateji kavramları, madenin ülkenin sosyo ekonomik yapı içindeki katkısını ön plana çıkarmaktadır. Belirli bir maden, bir ülkenin ya da bölgenin ekonomisini belirleyici boyutta önem taşıyor ise, maden o bölge ya da ülke için stratejik olarak kabul edilmelidir.

Zonguldak Havzasında taşkömürü üretimi bölgenin sosyoekonomik yapısında vazgeçilmez bir ekonomik faaliyettir. Ayrıca, demir çelik için “kok kömürü” üretiminde kullanılması taşkömürüne ayrı bir önem kazandırmaktadır.

Bu açıklamalara dayanıldığında **taşkömürü ve demir cevheri** askeri ve sosyo ekonomik açıdan Türkiye için “**stratejik maden**” özellikleri taşımaktadır. **Demir-çelik ürünleri** de gerek ekonomik gerekse savunma açısından **stratejik ürünlerdir**.

2.2 Demir Cevheri

Entegre demir-çelik tesislerinin ana hammadde girdileri demir cevheri ve kok kömürüdür. Cevher kalitesine, kömür ve yüksek fırın teknolojilerine bağlı olarak yaklaşık 1 ton kömürden 800 kg. kok, 1,5 ton cevher+500 kg. kok kömüründen de 1 ton sıvı ham çelik üretilmektedir. Bu nedenle ERDEMİR’in özelleştirilmesinin ülkemizde demir cevheri ve kömür madenciliğine olası etkilerinin de mutlaka incelenmesinde yarar vardır. Çünkü demir cevheri ve kömür madenciliği ile çelik üretiminin beraber değerlendirilmesi zorunludur. Bu faaliyetler yıllardan bu yana ülkelerin sanayileşme ve kalkınmalarında lokomotif bir rol üstlenmiştir.

Brezilya ve Avustralya dünyada en büyük demir cevheri rezervine sahip ülkelerin başında gelmektedirler. 180 milyar ton dünya demir cevheri rezervinin yaklaşık % 35’i bu iki ülkededir.

2003 yılında entegre demir-çelik tesisleri için dünyadaki bu rezervlerden 1.2 milyar ton demir cevheri üretimi gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl Çin Halk Cumhuriyeti 261milyon ton demir cevheri üretimi ile ilk sırada yer almıştır.

Çizelge: Dünyadaki Demir Cevheri Rezervleri

ÜLKELER	Tüvenan, x10 ⁶ Ton		Metalik, (Milyon Ton)	
	Rezerv	Baz rezerv	Rezerv	Baz rezerv
ABD	6.900	15.000	2.100	4.600
Avustralya	18.000	40.000	11.000	25.000
Brezilya	21.000	62.000	14.000	41.000
Çin	21.000	46.000	7.000	15.000
Hindistan	6.600	9.800	4.200	6.200
Kazakistan	8.300	19.000	3.300	7.400
Rusya	25.000	56.000	14.000	31.000
İsveç	3.500	7.800	2.200	5.000
Ukrayna	30.000	68.000	9.000	20.000
Diğer Ülkeler				
DÜNYA TOPLAMI	160.000	370.000	80.000	180.000

Kaynak: Mineral Commodity Summaries. 2005

Çizelge: 2003 yılı Dünya Demir Cevheri Üretimi

ÜLKELER	Üretim, (Bin Ton)
Avrupa Ülkeleri (15 ülke)	23.617
Diğer Avrupa Ülkeleri	4.984
Eski Sovyetler Birliği	171.167
Kuzey Amerika Ülkeleri	96.524
Güney Amerika Ülkeleri	280.699
Afrika Ülkeleri	53.190
Orta Doğu Ülkeleri	15.985
Asya Ülkeleri	369.314
Okyanus Ülkeleri	214.828
TOPLAM	1.230.308

Kaynak: Iron and Steel

Dünyada yaklaşık 46 ülkede üretilen demir cevherinin 600 milyon tonu, parasal büyüklüğü 50 milyar dolar olan uluslararası pazarlarda hareket görmektedir.

Çizelge: 2003 Yılında En Fazla Demir Cevheri Üretimi Yapan İlk 5 Ülke

Sıra	ÜLKELER	Üretim (Bin Ton)
1	Çin	261.085
2	Brezilya	245.600
3	Avustralya	212.881
4	Hindistan	105.500
5	Rusya	91.368
18	Türkiye	3.700
DÜNYA TOPLAMI		1.250.000

Kaynak: Iron and Steel

2.3 Kömür Madenciliği

2.3.1 Dünya Kömür Rezervlerinin Dağılımı

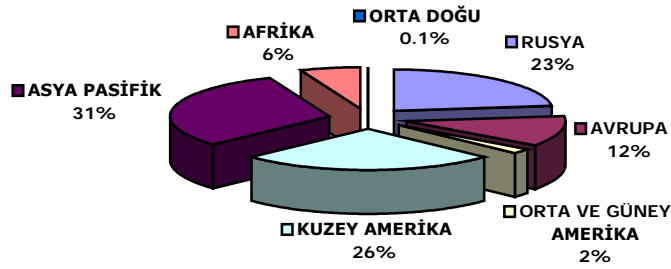
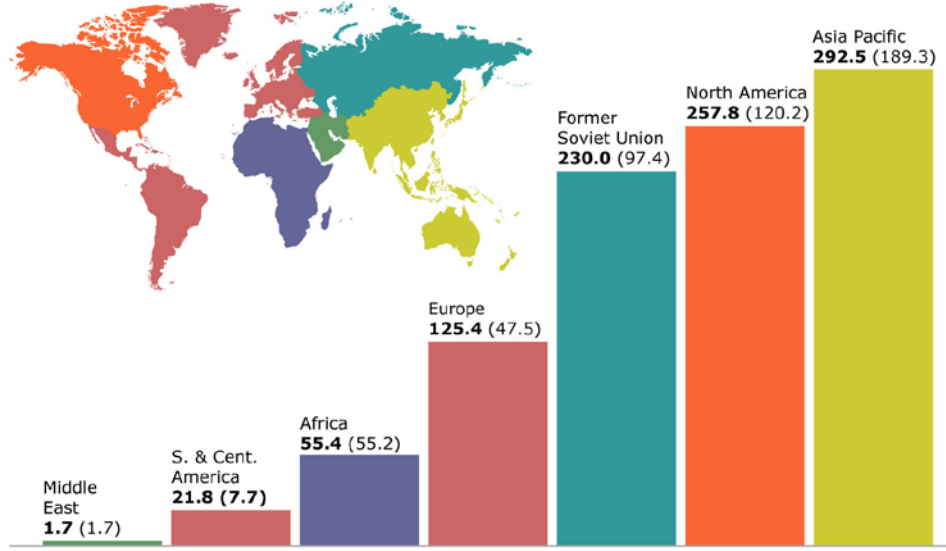
Dünyada petrol rezervleri belirli bölge ve ülkelerde yoğunlaşmış olmasına karşın kömür rezervleri yaklaşık 70 ülkeye yayılmıştır.

Vazgeçilemez enerji kaynağı olan dünya taşkömürü rezervleri 510 milyar ton, linyit rezervleri 475 milyar ton olarak belirlenmiştir. Bu rezervlerde % 24 ile ilk sırada Rusya yer almaktadır. Amerika Birleşik Devletleri % 25 ile ikinci sırada, Çin Halk Cumhuriyeti % 12, Avustralya % 9, Hindistan % 8 oranları paylar ile Amerika Birleşik Devletlerinin arkasından gelmektedir.

Dünyada üretilen kömürün yaklaşık % 60'ı elektrik enerjisi üretiminde kullanılmaktadır ve bu oranın önümüzdeki 10–15 yıl içinde değişmemesi veya bir miktar artması beklenmektedir. Demir-çelik sanayiinde kullanılan kömür miktarı toplam üretimin yaklaşık % 13'üdür.

Tüm fosil yakıtlar içinde kömür, dünyada en çok bulunan, kıtalar ve ülkeler itibarı ile yayılımı, rezerv miktarı ile dünyanın en güvenilir, en uzun ömürlü ve en ekonomik enerji kaynağı olarak günümüzdeki vazgeçilmezliğini, gelecekte de koruyacaktır.

Çizelge: Dünya Kömür Rezervlerinin Dağılımı

Dünyada bilinen kömür rezervlerinin yaklaşık 125 yıl ömrü olduğu hesaplanmıştır. Kömürün 6 kıtada 50'den fazla ülkede geniş bir yelpaze içinde dağıldığı görülmektedir.

Çizelge: Dünya Kömür Rezervleri ve Üretimi

2002 YILI	REZERV, milyar ton				Üretim, (Milyon Ton)			
	Taş Kömürü	Linyit	TOPLAM		Taş Kömürü	Linyit	TOPLAM	
			Kömür	%			Kömür	%
Kuzey Amerika	117	140	257	26	936	91	1.027	23
Güney Amerika	8	14	22	2	52		52	1
Avrupa	41	72	113	11	205	352	557	12
Eski SSCB Ülkeleri	98	133	231	23	322	181	503	11
Afrika	61	0	61	6	231		231	5
Asya ve Okyanusya	184	108	292	30	1.890	142	2.032	45
TÜRKİYE	1	8	9	1	3	65	68	2
TOPLAM	510	475	985	100	3.639	831	4.470	100

1978 yılındaki 2.6 milyar ton olan taş kömürü üretimi % 46 oranında bir artış ile 2002 yılında 3.8 milyar ton olarak gerçekleşmiştir. 2002 yılındaki linyit üretimi de 876 milyon ton olmuştur.

Çizelge: Taş Kömürü Üreticisi Ülkeler, (Milyon Ton)

ÜLKELER	Üretim
Çin	1.326
ABD	916
Hindistan	333
Avustralya	276
Güney Afrika	223
Rusya	163
Polonya	102
Endonezya	101
Ukrayna	83
Kazakistan	70
Diğerleri	
TOPLAM	3.853

Kaynak: Coal Facts, 2003 Edition

Çizelge: Taş Kömürü Tüketimi, %

BÖLGE	1982	1992	2002
Avrupa	19.3	13.9	9.5
BDT	18.9	11.7	7.4
Kuzey Amerika	21.89	22.4	23.8
Asya Pasifik	34.0	45.8	51.9
Diğer			
DÜNYA TOPLAM, x10⁶	2.852	3.391	3.853

Kaynak: Coal Facts, 2003 Edition

Dünyada üretilen kok kömürünün yaklaşık % 15'i demir çelik sektöründe kullanılmaktadır.

Çizelge: Dünya Kömür Ticareti, (Milyon Ton)

YIL	Buhar Kömürü	Koklaşabilir Kömür	Toplam
1993	214.0	179.9	393.9
1998	332.5	186.6	519.1
2002	435.8	187.1	622.9

Kaynak: Coal Facts, 2003 Edition

Çizelge: Dünya Denizaşırı Kömür Ticareti, (Milyon Ton)

Yıllar	Buhar kömür		Koklaşabilir kömür	
	Atlantik	Pasifik	Atlantik	Pasifik
1982	61	25	48	73
1992	113	98	68	95
1998	137	158	70	106
2002	170	233	60	114

Kaynak: Coal Facts, 2003 Edition

Çizelge: Büyük Kömür İhracatçısı Ülkeler, (Milyon Ton)

Ülkeler	Buhar Kömürü	Koklaşabilir Kömür
Avustralya	92.0	105.8
Çin	72.0	13.8
Endonezya	65.6	7.4
Güney Afrika	67.7	0.9
Rusya	36.1	9.0
ABD	16.2	18.3
Colombia	34.4	0
Kanada	3.4	23.4
Polonya	19.1	3.5

Kaynak: Coal Facts, 2003 Edition

Çizelge: Büyük Kömür İthalatçısı Ülkeler, (Milyon Ton)

ÜLKELER	Buhar Kömürü	Koklaşabilir kömür
Japonya	91.8	66.0
Güney Kore	44.4	17.6
Tayvan	42.6	9.7
Almanya	31.6	4.6
İngiltere	22.5	6.3
AB 15	153.8	42.6

Kaynak: Coal Facts, 2003 Edition

Kömür fiyatları, kömürlerin fiziksel ve kimyasal özelliklerine bağlı olarak ithalatçı ve ihracatçı arasında pazarlık yoluyla belirlenmektedir. Bu nedenle, standart bir kömür fiyatından söz etmek mümkün değildir. Bununla birlikte, çeşitli ülkelerin yıllar itibarıyla ortalama kömür ithal maliyetleri kömür fiyatlarının gelişimi hakkında yeterince fikir verebilmektedir.

3. TÜRKİYE'DE DEMİR-ÇELİK SEKTÖRÜ

3.1 Sektörün Oluşumu ve Genel Durum

Ülkemizde modern anlamda demir-çelik üretimine yönelik ilk girişimler Cumhuriyet sonrasında başlamış ve ilk demir-çelik tesisi de 1932'de Kırıkkale'de kurulmuştur. 1926'lardan itibaren bu sektörün oluşumuna yönelinmiş ve 1930'lar ile 1960'lar asıl hamlelerin yapıldığı, temel tesislerin kurulduğu yıllar olmuştur. Diğer adımlarla birlikte, Türkiye demir çelik sektörü önemli bir gelişme çizgisine girebilmiştir.

İlk entegre demir ve çelik tesisi olan KARDEMİR, 1939 yılında, Divriği'deki demir cevheri ile Zonguldak'ta üretilen taşkömürünü kullanarak çelik üretmek üzere, her iki hammadde kaynağına demiryolu bağlantısı bulunan, kurulduğu dönemde hava saldırısına karşı savunması da kolay olması düşünülen Karabük'te bir vadi tabanında kurulmuştur. 3 Nisan 1937'de temeli atılan tesis 1 Haziran 1939 yılında 150.000 ton/yıl kapasite ile hizmete girmiştir.

Özel sektörde ise 1956 yılında ilk demir-çelik üretim tesisi ve aynı zamanda ilk ark ocaklı tesisin METAŞ adı ile İzmir'de temeli atılmış ve 200.000 ton/yıl kapasite ile 1960 yılında üretime başlamıştır. Bu tesisleri 15 Mayıs 1965'te 470.000 ton/yıl yassı çelik üretim kapasitesi ile ERDEMİR izlemiştir.

Yassı ürün üretmek amacı ile 1965 yılında kurulan ERDEMİR Tesisleri'nin kapasitesi günümüzde 3,5 milyon tonu geçmiştir. İskenderun Demir Çelik Tesisleri 1975 yılında devreye alınmış olup, şu andaki kapasitesi 2,2 milyon ton sıvı ham çeliktir. ERDEMİR ve İSDEMİR'in dünyaya açılmasına olanak sağlayan limanları bu iki tesise önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Ülkemizin kuruluş tarihi itibarıyla üçüncü, uzun ürün üretim kapasitesine göre ise en büyük entegre demir ve çelik fabrikası olan İSDEMİR, 3 Ekim 1970 tarihinde İskenderun'un 17 km kuzeyinde Payas yöresinde yaklaşık 6,8 milyon m² alan üzerine kurulmuştur. 1975 yılında 1,1 milyon ton/yıl çelik blum üretim kapasitesi ile işletmeye alınan İSDEMİR yapılan I. Yenileme ve Modernizasyon çalışmaları ile 1985 yılından itibaren 2,2 milyon ton/yıl üretim kapasitesine çıkarılmıştır. Uluslararası kalite standartlarında pik, blum, kütük, inşaat çelikleri vb uzun ürün üretmek üzere kurulan İSDEMİR'de ülkemizde üretilen ham çeliğin yaklaşık % 14'ü üretilmektedir.

İSDEMİR tesislerinde kok-sinter-yüksek fırın-çelikhane-sürekli döküm ve sıcak haddelme ile üretim yapılmaktadır. Ürünler iç piyasa yanında başta Orta Doğu ülkeleri olmak üzere Avrupa ve Asya ülkelerine ihraç edilmektedir. İSDEMİR hisselerinin tamamı, 31 Ocak 2002 tarihli Hisse Devir Sözleşmesi ile Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından İSDEMİR'de yassı üretimine geçilmesine yönelik yatırımların yapılması şartı ile 50 milyon dolar karşılığında ERDEMİR'e devredilmiştir. 750 Trilyon TL ödenmiş sermayeye sahip olan İSDEMİR hisselerinin % 89'u ERDEMİR'e, % 11'i ise çalışanlarına aittir. Sürekli gelişmeyi, yeni teknolojileri kullanarak çevreye olan duyarlılığı ile ürün ve hizmetlerde fark yaratmayı ana ilke kabul eden İSDEMİR'de, modernizasyon ve yassıya dönüşüm çalışmaları yoğun bir şekilde sürdürülmektedir.

Özel sektörün demir-çelik endüstrisi içinde yer alması 1980 yıllarda ilk ark ocaklı demir-çelik üretim tesisleri devreye girmeye başlamıştır. Genellikle özel sektör tarafından kurulup işletilen bu tesislerin yıllık üretim kapasiteleri 60.000 ton ile 2.000.000 ton/yıl arasında değişmektedir.

METAŞ ve Sivas Demir-Çelik 1999'dan bu yana üretimlerini durdurmuşlardır. 1980 yılında 4,2 milyon ton olan ülkemiz ham çelik üretim kapasitesi 2001 yılında 19 milyon tona yükselmiştir. Ülkemizdeki demir çelik üretiminin % 83'ü uzun, % 15'i yassı ve % 2'si de özel kalite çelik ürünlerinden oluşmaktadır. Toplam üretimin yaklaşık 1/3'ü entegre tesislerde geri kalanı ise ark ocaklı tesislerde gerçekleştirilmektedir.

Sektörde yapılan yatırımlarla uzun çelik üretimi ülkemiz iç ihtiyacının iki katına çıkmışken yassı çelik ürünlerinde ise talebin ancak % 40'ı karşlanır duruma gelmiştir. Bu nedenle Türkiye uzun çelik üretiminde mevcut 4,5 ile 5 milyon ton arz fazlalığını ihraç ederek elinden çıkarmaya çalışırken 6 milyon tonluk yıllık yassı çelik tüketiminin yaklaşık 3,7 milyon tonunu yurt dışından ithal edilerek karşılamaktadır. Yassı çelik sektöründe ERDEMİR'in toplam ham çelik üretimindeki payı % 16,7 düzeyinde gerçekleşmektedir. Yassı çelikteki yapısal dengesizlik, ERDEMİR'in İSDEMİR'i yassı çelik üretimine dönüştürmek için yürüttüğü yatırımlarla önümüzdeki yıllarda kısmen düzelecektir.

2004 yılında dünya çelik üretimi % 8,9 artışla, 1 milyar ton seviyesine yükselmiştir. Çin'den sonra üretimini en fazla artıran ülkeler arasında yer alan Türkiye'nin ham çelik üretimi ise % 11,9 oranında artarak, 20,5 milyon tona ulaşmıştır. Bu üretim 3 entegre tesis ve kapasiteleri 60.000 ton ile 2 milyon ton arasında değişen 16 adet elektrik ark ocaklı (EAO) tesiste gerçekleştirilmiştir.

Türk demir çelik endüstrisi, hem kalite hem de kapasite açısından, son 15 yılda büyük gelişme göstermiştir. Mevcut durumu itibarıyla Türkiye, dünyadaki 62 çelik üreten ülke arasında 20,5 milyon ton ile 12. sırada, Avrupa'daki çelik üreticileri arasında ise 4. sırada yer alırken, halen Türk çelik ürünleri, 130'dan fazla ülkeye ihraç edilmektedir. Yalnızca ERDEMİR 2004 yılında 21 ülkeye toplam 598.000 ton ihracat yapmış ve 360 milyon dolar döviz sağlamıştır.

2004 yılında ülkemizden yapılan yaklaşık 12 milyon tonluk toplam demir çelik ürünleri ihracatında, Ortadoğu/Körfez ülkelerinin payı % 32,3, AB ülkelerinin payı % 25,6, ABD'nin payı ise % 15,3 olarak gerçekleştirilmiştir. ERDEMİR'in ihracat yaptığı 21 ülke arasında 256.000 ton ile % 42,8'lik bir oranla ABD ilk sırada yer almıştır. AB Ülkelerine yapılan ihracat toplamı da % 38'lik oranla 225.000 ton olarak ikinci sırada gerçekleşmiştir.

Çizelge: Demir-Çelik İhracat Değerleri, (Milyon ABD \$)

İTHALAT	2000	2001	2002	2003	2004
Demir-çelik	2.778	1.797	2.904	4.747	7.989
Demir-çelikten eşya	705	844	709	828	828
İHRACAT	2000	2001	2002	2003	2004
Demir-çelik	1.624	2.070	2.270	2.969	5.275
Demir-çelikten eşya	697	976	1.244	1.391	2.220

Kaynak: DPT

1980 sonrası Devlet Planlama Teşkilatı'nın plan hedeflerine uymayan yatırım teşvikleriyle uzun ürünlerde iç tüketimin üstünde bir kapasite yaratılırken, yassı ürünlerde ise planlamanın ve dünya ölçeklerinin çok gerisinde kalınmıştır. Yassı çelik mamul üretiminin toplam üretime oranı dünyada % 47 iken Türkiye'de % 18'dir. Plansız yatırım ve teşvik politikaları sonucu ülkemizin uzun ürün üretimi iç tüketimin iki katına ulaşmıştır.

Demir çelik sektörü; bir taraftan ülkenin iç tüketim açığını yassı ürün ithal ederek karşılarken, diğer taraftan uzun ürünü üretebilmek için hurda demir ithal edilmektedir. Her iki durumda da sektör dışa bağımlı hale getirilmiştir. Türkiye ithal ettiği hurda demir ile dünya sıralamasında birinci sıradadır. Sektörde uzun ürün fazlalığına rağmen yurtdışından dampingli fiyatlarla uzun ürün ve kütük ithalatına izin verilmektedir.

Bu yapısal çarpıklığın en önemli nedeni IMF ve Dünya Bankası'nın direktifleriyle uygulanan özelleştirme ve serbestleştirme politikalarıdır.

Bu politikalarla ülkemizin en büyük KİT'lerinden olan TDÇİ işlevsiz kılınmış, KARDEMİR, İSDEMİR ve DİVHAN gibi kuruluşlar gözden çıkarılmıştır. 1995 yılında KARDEMİR özelleştirilmiş, İSDEMİR üretimin yassı ürüne dönüştürülmesi kaydıyla ERDEMİR'e devredilmiş, DİVHAN ise özelleştirme kapsamında ERDEMİR'e satılmıştır.

Karabük, İskenderun, Divriği ve Hekimhan'da yerleşimin ve sanayinin tamamı demir çelik sanayiine endeksli iken, bu yerleşkelerimiz zaman içinde kendi kaderlerine terk edilmiştir.

3.2 Ülkemizde Demir Cevheri

Ülkemizin sıvı çelik üretim kapasitesi entegre tesislerin 6,8 milyon ton, ark ocaklı tesislerin de 12,5 milyon ton olmak üzere toplam 19 milyon tondur.

Çizelge: Entegre Tesislerin Üretim Kapasitesi ve Cevher Gereksinimi, (Ton)

Entegre Tesis	İSDEMİR	KARDEMİR	ERDEMİR	Toplamı
Sıvı ham çelik kapasitesi	2.200	1.000	3.200	6.400
Doğrudan şarjlık cevher (yerli)	400	700	500	
Doğrudan şarjlık cevher (ithal)	900	-----	3.700	
TOPLAM	1.300	700	4.200	6.200
Sinterlik cevher (yerli)	1.500	950	500	
Sinterlik cevher (ithal)	900	-----	2.100	
TOPLAM	2.400	950	2.600	5.950
Yerli cevheri toplamı	1.900	1.650	1.000	4.550
İthal cevher toplamı	1.800	-----	5.800	7.600
TOPLAM CEVHER GEREKSİNİMİ	3.700	1.650	6.800	12.150

Ülkemizdeki entegre demir-çelik tesislerinin yılda yaklaşık 12 milyon ton demir cevheri gereksinimi vardır. Entegre tesisler için Türkiye'de yılda yaklaşık 5 milyon ton civarında demir cevheri üretilmektedir.

En büyük demir cevheri üreticisi konumunda olan Divriği-Hekimhan AŞ'nin sahip olduğu ülkemizin tek demir cevheri zenginleştirme ve peletleme tesislerinden yılda 1 milyon ton pelet, 700 bin ton sinterlik konsantre yanı sıra sahalardan da yaklaşık 500 bin ton karbonatlı cevher üretilmektedir. Arta kalan demir cevheri de diğer şirketler tarafından üretilmektedir.

Üretilen cevher entegre tesislere genellikle demiryolları ile taşınmaktadır. Cevher taşıma maliyetinin toplam cevher maliyeti içindeki oranı ERDEMİR için % 30–35, İSDEMİR için % 20–35, KARDEMİR için de % 20–45 arasında değişmekte olup bu oranlar oldukça yüksektir. Cevher taşımacılığındaki yüksek maliyet, yerli kaynaklarımızın rekabet gücünü azaltmış, entegre tesislerin yurt içi cevher talebini olumsuz yönde etkilemiştir.

İSDEMİR ve KARDEMİR hammadde gereksinimlerini öncelikle yerli kaynaklardan, kendi demir cevheri ve özel sektöre ait işletmelerinden karşılamışlar, madencilğe yeterli olmasa da ciddi yatırımlar yapmışlardır.

ERDEMİR uzun yıllar demir cevheri gereksiniminin bir bölümünü yerli kaynaklardan karşılamıştır. Bu süreç içinde ERDEMİR, demir cevheri madencilğine bir yatırım yapmamıştır.

Entegre tesisler yerli kaynaklardan arta kalan gereksinimlerini ithalat yolu ile karşılamışlardır. Değişik kaynaklardan yılda yaklaşık 5 milyon ton demir cevheri ithalatı için fiyata bağlı olarak yılda 150–200 milyon dolar arasında döviz ödenmektedir.

1980’li yıllardan itibaren uygulana gelen planlamayı, yatırımı, üretimi, sanayileşmeyi ve sosyal devlet anlayışını dışlayan özelleştirmeci küresel politikaların yıkıcı sonuçları demir-çelik sektöründe de yaşanmaktadır.

Bu süreçte kamu işletmeciliğini bitirmek adına, entegre demir çelik tesislerimize bakım, yenileme ve kapasite artırma yatırımları yapılmayarak bu tesisler bilinçli bir şekilde zarar ettirilmiştir. Kalkınmada sürekliliğin sağlanması ve dışa bağımlılığın azaltılması için demir cevheri ihtiyacının öncelikle ülke kaynaklarından karşılanması gerekliliği göz ardı edilmiş, demir cevheri arama faaliyetlerinden vazgeçilmiştir. Türkiye demir cevheri rezervleri 10 yıl içinde tükenebilecek konuma getirilmiştir.

Özellikle Divriği, Hekimhan ve Attepe’de 20 yıllık ihtiyacımızı karşılayabilecek demir rezervimiz bulunmasına rağmen yurtdışından demir cevheri ithal edilmektedir.

Çizelge: Türkiye Demir Cevheri İthalatı

Yıllar	Bin Ton	Bin ABD \$
2000	4.140	115.504
2001	2.620	82.142
2002	5.114	155.986
2003	5.243	161.600
2004	4.574	204.682

Kaynak: DTM

Çin, ABD ve Japonya uluslararası demir-çelik sektöründe belirleyici konumdadır. Son yıllarda bu ülkelerin sürdürdükleri politika ile uluslararası pazarlarda demir cevheri fiyatlarının yükseleceği belirtileri, entegre demir-çelik tesis yöneticilerini yerli kaynaklara yönlendirmiştir. ERDEMİR, Divriği-Hekimhan AŞ’yi 2004 yılında özelleştirme kapsamında bünyesine katarak ERDEMİR MADENCİLİK’i kurmuştur. 2004 yılı sonunda da kiraladığı bir feribot ile Zonguldak Limanı’na demiryolu ile gelen yerli demir cevheri yüklü vagonları ERDEMİR Limanı’na, dönüşte de ERDEMİR Limanı’nda ithal kömür yüklenmiş vagonları Zonguldak üzerinden Karabük’e taşınmaya başlanmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporlarında belirtildiği gibi, Türkiye’de bugüne değin yaklaşık 900 adet demir oluşumu saptanmış, bunlardan ekonomik olabileceği düşünülen 500 kadarının etüdü yapılmıştır. Ülkemizde entegre demir-çelik fabrikalarında kullanılacak özellikteki demir cevheri rezervleri Sivas-Erzincan, Kayseri-Adana, Malatya, Kırşehir-Ankara ve Balıkesir bölgelerinde yer almaktadır.

Yapılan çalışmalar sonrası belirlenen demir cevheri rezervleri demir çelik fabrikalarının kullanımları esas alınarak 3 grupta toplanmıştır:

a) İşletilebilir Demir Cevheri Rezervi

Bugüne kadar hemen hepsinde belirli düzeyde sınırlı arama çalışmaları ve üretim yapılmış yataklardır. Cevher tenörleri % 51–62 Fe arasında değişmektedir. 23 adet yatağın bulunduğu zamanki rezervleri 137 milyon ton civarındadır.

Çizelge: Önemli Demir Cevheri Rezervleri, (Bin Ton)

Rezerv	İl ve İlçesi	Tenörü (% Fe)	Rezervi
A Kafa	Sivas- Divriği	54	36.500
B Kafa	Sivas-Divriği	56	8.000
Ekinbaşı	Sivas-Divriği	55	12.000
Deveci	Malatya-Hekiman	38	46.000
Karaçat-Karamağra-Menteş	Kayseri-Yahyalı	54	9.500
Koruyeri	Adana-Feke	51	8.500
Attepe	Adana-Feke	57	4.500
Kesikköprü	Ankara-Bala	57	1.800
Diğerleri			
TOPLAM			137.000

b) Sorunlu Demir Cevheri Rezervi

Bu tür yatakların arama çalışmaları yapılmış ve rezerv potansiyeli belirlenmiş, ancak entegre tesislerin istemedikleri bazı safsızlıkları içermesi nedeniyle yataklar belirli dönemlerde kısmen işletilmiştir. Bugün için bu yatakların önemli bir bölümü çalışmamaktadır. Cevher tenörleri % 19–54 Fe arasında değişmektedir.

c) Potansiyel Demir Cevheri Rezervi

Ülkemizde yeteri kadar arama faaliyetleri yapılmamış 27 adet sahada toplam yaklaşık 320 milyon ton potansiyel rezerv belirlenmiştir. Bu yatakların tenörleri % 14–52 Fe arasında değişmektedir. Bu yataklardaki rezervlerin entegre tesislerin kullanabilmesi için, rezervlerin içerdiği safsızlıklardan arındırılması gerekmektedir.

Entegre demir-çelik fabrikalarımız sürdürülen politika kapsamında uzun yıllar hammadde gereksinimlerinin tamamını ülkemiz maden kaynaklarından sağlamışlardır. Ancak ülkemizde demir cevheri madenciliğine gerekli yatırımlar yapılmamış, cevher aramalarına önem verilmemiş, rezervlerde önemli artışlar sağlanamamıştır. Devlet de üretilmiş cevheri yüksek fiyatlarla taşımış, yerli üreticinin rekabet gücünü kırmıştır. Bu olumsuzlukların sonucu olarak günümüzde entegre tesislerin demir cevheri gereksinimlerinin hemen hemen yarısı ithalat ile karşılanır duruma gelmiştir.

3.3 Türkiye’de Kömür Madenciliği

3.3.1 Genel Bilgiler

Ülkemizde yapılan enerji talebi projeksiyonuna göre 2010 yılında linyit talebimiz 160 milyon ve 2020 yılında da 185 milyon tona çıkacaktır. Bunun anlamı halen işletilmekte olan rezervlerde üretimin artırılması, ülkemizde henüz işletmeye açılmamış rezervlerin üretimi için yeni projelerin gündeme getirilmesi zorunluluğu demektir.

Türkiye’nin mevcut durumu ve gelecekteki enerji ihtiyacını gösteren istatistiklere bakıldığında sık sık değişiklikler yapıldığı dikkati çekmektedir. Bu değerlendirmelerin kalıcı, uzun vadeli ve ülke gerçeklerine uygun olması esastır. Yapılan değişikliklerin ana nedeni geleceğe dönük bir enerji politikası belirlemekten çok, enerji sektörünün ekonomik bir faaliyet olarak değerlendirilmesi ve bunun sonucu enerji ticaretine uygun altyapı oluşturma gayretleridir. Son yapılan projeksiyona göre 2010 yılında linyitin enerji sektöründeki payının % 15’ler düzeyine düşmesi öngörülmektedir. Buna karşılık tümüyle dışardan temin ettiğimiz, başta doğal gaz olmak üzere çeşitli kaynakların oranı büyük ölçüde artırılmaktadır.

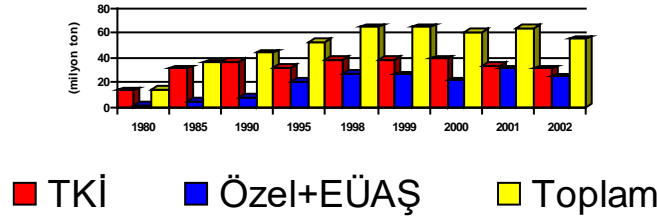
Kömür rezervlerimiz 8,4 milyar ton civarında olup bunun önemli bir bölümü enerji üretiminde uygun niteliktedir. Yapılan projeksiyonlara göre, enerji tüketimimizin önümüzdeki yıllarda çarpıcı şekilde artacağı beklenmektedir. Kendi kaynaklarımızın daha verimli bir şekilde, çevre ve insan sağlığı da göz önüne alınarak kullanılabilmesi için başta kömür zenginleştirme ve yakma sistemleri olmak üzere teknolojilerin yakından takip edilmesi ve ülkemizde uygulanması, ülkemizin enerji gereksiniminde dışa bağımlılığını azaltacaktır.

Ülke enerji gereksiniminde dışa bağımlılık ve ağırlıklı olarak doğal gaz gibi tek çeşit bir kaynağa yönelme çok tehlikeli ve gelecekte karşılanması mümkün olmayan sonuçlar doğuracaktır. Bu bağımlılığın tehlikesini ülkemiz doğal gaz sıkıntısı çekerek ve kullanmadığı doğal gazın bedelini ödeme ile yüz yüze kalarak yaşamıştır. Söz konusu bağımlılığın yarattığı tehlikelerin günümüzde artarak sürdüğü bilinmektedir. Türkiye'nin enerji politikasının hiç vakit geçirmeden gözden geçirilerek yeniden belirlenmesi zorunludur. Türkiye'de enerji politikalarının hidrolik, kömür ve yeni ve yenilenebilir enerji olmak üzere kendi öz kaynaklarımız üzerine kurulması zorunludur.

3.3.2 Kömür Üretimi

8.5 milyar ton rezervimiz, 60 milyon ton yıllık kömür üretimimize karşın, her yıl 15 milyon ton civarında değişik kalitede kömürü ithal edilmekte, bu ithalat için yaklaşık 1 milyar \$ civarında döviz ödenmektedir. İthal edilen kömürler değişik limanlardan yeterli kalite kontrolü yapılmadan ülkemize girmekte, bu kömür tüketiciye yüksek fiyatlar ile satılmaktadır.

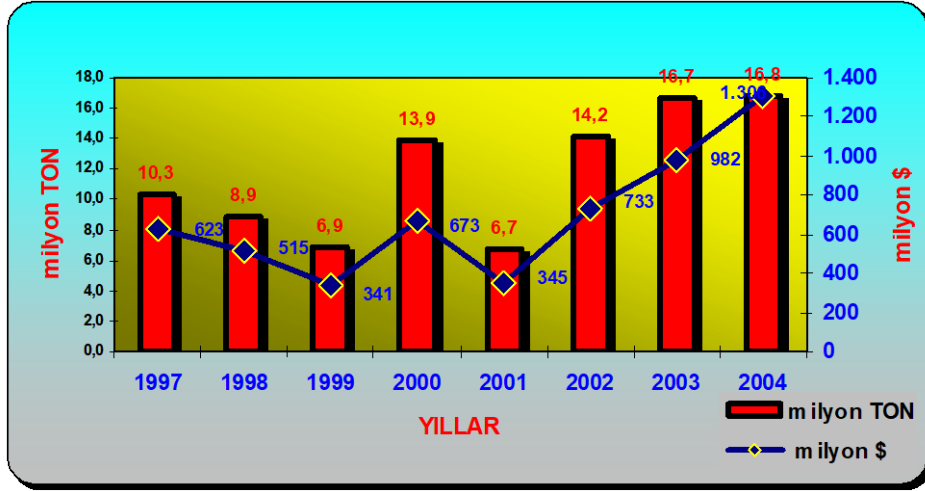
Grafik: Türkiye'de Kömür Üretimi

3.3.3 Kömür İthalatı

Ülkemizde, öncelikle büyük yerleşim birimlerindeki hava kirliliğini önleme amacı ile başlatılmış olan kömür ithalatı, günümüzde amacının dışına çıkmış, yerli kömür üreticilerine karşı haksız rekabet ortamı yaratılarak yüksek kazanç sağlayan bir ticarete dönüştürülmüştür.

Grafik: 1997–2004 Yılları Arası Kömür İthalatı

Türkiye’de ithal edilen kömürün yaklaşık % 40’ına karşılık gelen 4–4,5 milyon tonu entegre demir-çelik fabrikalarında, % 10’u çimento fabrikaları ve diğer sanayi sektörü, geri kalan % 50’si de ısınma amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Çimento sektörü 5000–5500 kcal/kg, düşük küllü, düşük nemli ve düşük kükürtlü kömür kullanmaktadır. İthal ettikleri kömürü ülkemizde üretilen 4000 kcal/kg, nispeten yüksek küllü, yüksek nemli ve yüksek kükürtlü kömür ile harmanlamaktadırlar.

Demir çelik sektörü koklaşabilir kömür kullanmaktadır. Ülkemizde tek taşkömürü rezervi Zonguldak Havzasında oluşmuştur. Bu kömür koklaşmaya uygun olup, Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları yıllardan bu yana kok ürettiği taşkömürünü Havza’dan karşılamıştır. Yine aynı şekilde Armutçuk’tan üretilen kömürün ERDEMİR’de kullanılması amacı ile Armutçuk-ERDEMİR arasına şu anda kullanılmayan demiryolu yapılmıştır.

2004 yılında Armutçuk Bölgesinin ERDEMİR’e verilebilmesi için gerekli yasal altyapı düzenlemesi siyasilerin oy kaygısı nedeni ile son anda geri çekilmiştir.

Çizelge: Türkiye Taşkömürü Kurumu Rezervleri, (Bin Ton)

TTK MÜESSESELERİ	HAZIR	GÖRÜNÜR	MUHEMEL	MÜMKÜN	TOPLAM
ARMUTCUK	1.853	10.677	15.859	7.883	36.273
KOZLU	4.507	69.260	40.539	47.975	162.282
ÜZÜLMEZ	3.417	137.602	94.342	74.020	309.382
KARADON	3.699	138.655	159.162	117.034	418.551
AMASRA	223	172.571	115.052	121.535	409.382
HAVZA TOPLAMI	13.702	528.768	424.954	368.447	1.335.871

Çizelge: Türkiye Taşkömürü Kurumu Üretimi, (Bin Ton)

YIL	TÜVENAN	SATILABİLİR
2000	3.196	2.256
2001	3.492	2.356
2002	3.246	2.244
2003	2.954	2.011
2004	1.880	1.880

Havzadan yılda yaklaşık 2 milyon ton taşkömürü üretilmektedir. Havzada kömür üretim maliyetleri 200 \$/ton civarındadır. Söz konusu üretim ülkemiz entegre tesislerinin koklaşabilir kömür gereksinimini gerek miktar ve gerekse maliyet olarak karşılamaktan oldukça uzaktır. Ancak yapılacak yatırım ve uygulamalarla havzadaki üretim miktarını artırıp, maliyeti düşürmek olası görülmektedir.

Entegre tesislerin taşkömürü gereksinimi için yılda yaklaşık 300 milyon dolar ödenmektedir. Zonguldak taş kömürünün kalorifik değeri yüksek, rezervi de ülke sanayisinin kömür gereksinimini uzun yıllar karşılayabilecek büyüklüktedir. Zonguldak bölgesindeki taş kömürü, termik santrallerde elektrik üretmek için kullanılmamalıdır. Öncelikle bölgede üretilen taşkömürü miktarı artırılmalıdır. Üretilen kömür kalitesine göre ulaşım ve çimento sektörü başta olmak üzere sanayide ve entegre demir-çelik tesislerinin kömür harmanlarında kullanılması ülke ekonomisi açısından önem taşımaktadır.

3.4 Kömür ve Demir Cevheri Madenciliği ile İlgili Değerlendirme

Kalkınmamız için “öncelikle kendi kaynaklarımızın kullanılması gerekliliği” tartışılmaz bir gerçektir. Hesaplamalarda madencilik sektörünün ülke ekonomisine katkı çarpanı yatırım döneminde 3,6 işletme döneminde 4,2 olarak alınmaktadır. Sektörün dolaylı istihdam çarpanı da 16’dır.

Madencilik istihdam ağırlıklı bir sektördür. Her maden işletmesi için değişik olmasına karşın, sektörde çalışan 1 kişi, sürdürülen faaliyetin teknik ve sosyal gereksinimlerini karşılamak üzere diğer yan sektörlerde yaklaşık “16 kişiye dolaylı istihdam” sağlamaktadır. Maden işletmelerinin yol, su, elektrik ve altyapı gereksinimleri, aynı zamanda kalkınma ve yaşamın temel unsurlarıdır. Dünyada ve ülkemizde maden işletmelerinin çevresinde yerleşim yerleri ve yan sektörlerin oluşma nedeni budur. ABD ve Kanada gibi madenciliğin geliştiği ülkelerde maden işletmelerinin etrafındaki kurulmuş küçük madencilik kasabaları zamanla büyümüşler birer “teknoloji üreten merkezler” haline dönüşmüşlerdir.

Demir-çelik ürünleri savunma açısından stratejik, sanayileşmenin gereksinimlerinin karşılanması açısından da temel girdilerde bulunmaktadır. Ülkeler, açıkça ifade etmemelerine karşın demir-çelik sektörlerinin ulusal olmasına özen göstermekte, demir-çelik sektörlerini yabancı sermayeye teslim etmemektedirler. Demir-çelik sektörü hammadde kaynakları ile bir bütündür. Hammadde gereksiniminin karşılanmasında ağırlıklı olarak dışa bağımlı olan entegre demir-çelik tesisi yerli sermayenin elinde de olsa sektörün dışa bağımlılığı söz konusudur.

4. ERDEMİR

4.1. ERDEMİR'in Kuruluşu

Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. 1950'li yıllarda ülkede karayolu inşaatı, sulama, tarımı geliştirme, baraj inşaatları ile otomotiv ve beyaz eşya sanayini kurmaya yönelik çalışmalar doğrultusunda yassı çelik ürünlerine olan yüklü gereksinim nedeniyle gündeme gelmiştir.

Bu ihtiyaç doğrultusunda daha önce 1938 yılında 2. sanayi planı ile gündeme gelen ERDEMİR projesi, 1945 yılında 2. Dünya Savaşının hemen ertesinde, dönemin Başbakanının talimatıyla Şevket Süreyya AYDEMİR'in Ereğli'ye gelerek at sırtında yer seçimi çalışmalarında bulunması ile sürmüştür, ancak 1959 yılı başında Sanayi Bakanlığı'nda kurulan bir heyet ile ABD şirketi Koppers tarafından yapılabirlik etüdü ile tesisi kuracak şirketin statüsü üzerinde çalışmalar başlatılmış ve aynı yıl raporlar hazırlanmıştır.

ERDEMİR, Türkiye'nin ithalat yoluyla karşılanan yassı haddelenmiş demir çelik ihtiyacını yurt içinden karşılamak üzere, özel girişimci statüsünde bir şirket olarak 28 Şubat 1960 tarih ve 7462 sayılı kanunla kurulmuştur. Şirketin kurulması 11 Mayıs 1960 tarihinde resmen tescil edilmiştir. Kurucular arasında Türkiye İş Bankası, Türkiye Demir Çelik Genel Müdürlüğü, Sümerbank Genel Müdürlüğü ve Ankara Ticaret ve Sanayi Odası ile ABD Koppers Associates S.A. vardır.

Haziran 1961'de temeli atılan tesisler 42 ay süren inşaat ve montaj çalışmalarından sonra, 15 Mayıs 1965 tarihinde 470.000 ton/yıl sıvı çelik kapasite ile fiilen işletmeye alınmıştır.

ERDEMİR'in kuruluşundaki amacı; herhangi bir üretim yapmak, herhangi bir ticari kazanç elde etmek gibi dar bir çerçeveye sınırlamak mümkün değildir. ERDEMİR'in, ülke sanayisinin bütününe doğrudan etkileyen bir işlevi bulunmaktadır.

Bu amaç ve işlev doğrultusunda; 01.03.1960 tarih ve 10445 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 28.02.1960 tarihli 7462 sayılı "Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Türk Anonim Şirketi Kanunu" ile ERDEMİR ülke gündemine girmiştir. Özel Kuruluş Kanunu sonrasında, yapım çalışmalarına başlanmış, 15 Mayıs 1965 tarihinde büyük bir coşkuyla devreye alınmış ve üretime başlanmıştır.

ERDEMİR'in 7462 sayılı Özel Kanunu, diğer ticaret şirketlerinden farklı olarak ERDEMİR'e özel bir statü sağlamaktadır. Bu Kanunun 6. maddesiyle ERDEMİR'in olası bir kâr eksikliğinin kuruluşundan itibaren 5 yıl süreyle Maliye Bakanlığı'nca tamamlanması, 7. maddesiyle, istisna edilen gayrimenkullerin ERDEMİR'e devredilebilmesi ve bu devirlerin her türlü harç, resim ve vergiden muaf tutulması, 8. maddesiyle makina ve teçhizat ithalatında vergi resim ve harçtan muaf tutulmuş olması, diğer maddelerinde yer alan diğer istisna ve muafiyetler, ERDEMİR'in diğer ticaret şirketlerinden farklı ve özel bir statüsünün olduğunu ve güçlü kamu çıkarı bağına ortaya koymaktadır.

30.04.1987 tarih ve 54 sayılı kararla özelleştirme programına alınan ERDEMİR, özelleştirme programına alınan ve yatırımları hemen hemen durdurulan, hiçbir şekilde personel alımı yapılmayan, adeta yok olmaya terk edilen birçok KİT'in tersine, kuruluş statüsü nedeni ile özelleştirme programına alındıktan sonra da yatırımlarını yapmaya ve büyümeye devam etmiştir.

İdari yapısının KİT'lerden farklı olması nedeni ile ERDEMİR yatırımlarına devam edebilmiş kârlı ve yatırımcı bir kuruluş haline gelmiştir.

ERDEMİR kamunun elinde olduğu dönem içinde yarı özerk idari yapısı ve ulaştığı teknolojik konumu ile örnek bir model oluşturmuştur. Ancak aynı yıllarda kurulan ERDEMİR ile Güney Kore'nin POSCO şirketini kıyaslamak gerekirse ERDEMİR, Avrupa'nın ve Orta Doğu'nun yakınında özel konumu olan bir bölgede olmasına rağmen 2006 yılında 5 milyon ton kapasiteye ulaşabilecek bir düzeye gelmiştir. Teknolojisini yaptığı yatırımlarla geliştirmiş, ancak

teknolojiyi sadece transfer etmiş, teknolojiyi üreten düzeye ulaşamamıştır. Diğer taraftan ERDEMİR'in yaşıtı ve ulusal sermaye ile kurulan POSCO'ya baktığımızda 30 milyon ton/yıl üzerinde üretimi, kendi bünyesinde bulunan üniversitesi, teknoloji merkezleri ile dünyanın en önemli şirketlerinden biri durumuna ulaşmıştır.

Yarı özerk yapısı ile ERDEMİR özellikle son yıllarda artarak siyasi müdahalelerin etkisi altında kalmıştır. Satış, satın alma ve yatırım politikalarında çeşitli müdahaleler olmuştur.

Personel politikalarında ise performans, bilimsel ve teknolojik bilgi düzeyine dayalı tarafsız uygulamalar geliştirilememiş, dışarıdan birçok müdahaleye göre uygulamalar gerçekleşmiştir.

4.2. Kapasite Artırım Çalışmaları

Kuruluşunda 470.000 ton olan yıllık ham çelik üretim kapasitesi bulunan ERDEMİR'in kapasite yükseltme çalışmaları hep sürmüştür.

- 1969–72 döneminde gerçekleştirilen “Ara Yenileme ve Modernizasyon”,
- 1972–78 döneminde gerçekleştirilen “I. Kademe Yenileme ve Modernizasyon”,
- 1978–83 döneminde gerçekleştirilen “II. Kademe Yenileme ve Modernizasyon”

yatırımları ile ERDEMİR'in ham çelik üretim kapasitesi 1,7 milyon ton/yıla ve 1983–87 döneminde gerçekleştirilen “Tamamlama Yatırımları” ile 2,0 milyon ton/yıl seviyesine çıkartılmıştır.

ERDEMİR'de 1990 yılında başlatılan ve ülkemizin en büyük yatırımlarından biri olan “Kapasite Artırma ve Modernizasyon (KAM) Projesi” de tamamlanmıştır. 1996 yılı ortalarında devreye giren ana üretim üniteleri ile birlikte ERDEMİR'in ham çelik ve yassı çelik üretim kapasiteleri sırasıyla 3 milyon ve 3,5 milyon ton/yıl düzeyine çıkartılmıştır. KAM Projesi ile ulaşılan üretim hedeflerini korumak, ürün kalitesini geliştirmek, birim maliyetleri azaltmak ve katma değeri yüksek yeni ürünler üretmek amacıyla yürütülmekte olan yatırımlar yanı sıra yeni yatırım programı ile 5 milyon ton/yıl nihai mamul üretilecektir.

ERDEMİR'in bu güne kadar geçirdiği evreler ve yenileme projeleri sonucunda ulaştığı kapasiteler aşağıda özetlenmiştir.

Çizelge: ERDEMİR'de Kapasite Artışları

Yatırım Konusu	Yatırım Dönemleri	Yassı Ürün Kapasitesi, Ton
İlk kurulmuş kapasitesi	1965–1969	378.000
Ara kademe yenileme	1969–1972	550.000
1. Kademe yenileme	1972–1978	1.100.000
2. Kademe yenileme	1978–1983	1.500.000
Tamamlama yatırımları	1983–1987	2.000.000
KAM projesi I. ve II. adım	1990–2000	3.100.000
KAM projesi III. Adım	2000–2009 Hedefi	5.000.000

ERDEMİR'in kapasitesi kurulduğu tarihten bu yana yaklaşık 8 kat artmıştır. Tesis 2004 yılında ulaştığı 3,6 milyon ton/yıl düzeyinde ham çelik üretim kapasitesi ile Türkiye'nin en büyük demir-çelik kuruluş ve tek entegre yassı çelik üreticisidir. Uluslararası kalite standartlarında levha, sıcak ve soğuk haddelenmiş sac ile kalay, krom ve çinko kaplama sac üretmektedir.

Ürünleri ile savunma sanayi, otomotiv, boru, beyaz eşya, basınçlı kap, makina imalat sanayii gibi birçok sektöre temel girdi sağlamaktadır. ERDEMİR, Türkiye'nin yassı çelik ihtiyacının yaklaşık yarısını karşılamaktadır.

ERDEMİR'in yenileme projeleri içinde yer alan ve 2000 yılında tamamlanarak devreye giren KAM I ve "II. Kapasite Artırma ve Modernizasyon Projesi", sanayinin önüne yeni ufuklar açmıştır. Katma değeri yüksek ürünlerin gelişmesi öngörülerek başlatılan bu çalışmalar doğrultusunda; % 52'si öz kaynaklardan karşılanan 1,6 milyar ABD doları yatırım yapılarak ERDEMİR'in yıllık üretim kapasitesi % 50 artışla ham çelikte 3,0 milyon ton/yıl'a, yassı çelikte ise 3,1 milyon ton/yıl kapasiteye çıkarılmıştır.

Bu kapsamda;

- 1) 250.000 ton kapasiteli kalay/krom kaplama tesisi 29 Ekim 1999'da tamamlanarak devreye girmiştir.
- 2) Aynı amaçla kurulan 250.000 ton kapasiteli Galvanizleme Hattı 1 Eylül 2001'de devreye girmiştir.
- 3) Gebze Organize Sanayi Bölgesi'nde müşteri ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte 150.000 ton kapasiteli ERDEMİR Çelik Servis Merkezi kurulmuştur.
- 4) **İSDEMİR özelleştirme sürecinde iken, kapasitesinin bir bölümünü yassı ürün üretimine dönüştürecek yatırımların yapılması koşuluyla ERDEMİR'e devir edilmiştir.**

İSDEMİR'in 1,4 milyar dolar tutarında bir yatırım ile 2007 yılında 3,4 milyon ton/yıl, 2009 yılında 5 milyon ton/yıl'lık bir kapasiteye ulaşması hedeflenmiştir. Bu proje ile ülkemizde uzun ürünlerdeki kapasite fazlasının azaltılması ve yassı ürünlerdeki yurtiçi arz açığının giderilmesi hedeflenmiştir. 16 milyar m² alan üzerinde kurulan İSDEMİR'in 1,1 milyon ton blum kapasitesinde kurulması planlanmış ve temeli 3 Ekim 1970'te atılmıştır. Sovyetler Birliği ile yapılan teknik ve ekonomik işbirliği kapsamında kurulmuştur. 1975 yılından itibaren de kademeli olarak işletmeye alınmış bir kuruluştur.

İSDEMİR'in kapasitesi 1984'ten itibaren artırılarak 2,2 milyon ton/yıl çelik bluma çıkarılmıştır. 2 Mart 1998 yılında özelleştirme kapsam ve programına alınmış, 1 Şubat 2002 tarihinde yassı ürün üretimi yapılmasına yönelik yatırımların yapılması koşuluyla ERDEMİR'e devredilmiştir.

İSDEMİR Limanı 1983 yılındaki kazıklı rıhtım inşaatını müteakip 150.000 DWT'lik gemilerin yanaşmasına uygun ülkemizdeki en büyük limanlardan biridir.

Üretimiyle çelik üreticisi 15 AB üyesi ülke arasında 8. sırada, dünyada 48. sırada yer alan, 2004 yılını rekor üretimle kapatan, köklü şirket kültürü, ileri teknolojik yapısı, dünya çapında ürün kalitesiyle, kârlılığı ve verimiyle göz kamaştırılan, önümüzdeki 3-5 yıl içindeki yatırım hedefleriyle Avrupa'nın en üst sırasında yer almaya aday, Türk sanayisinin lokomotifini olan ERDEMİR, bir dünya şirketi olarak güçlü uluslararası demir-çelik firmalarının ilgisini çekmektedir.

ERDEMİR ve İSDEMİR'in toplam yassı ürün üretimi 2007 yılında 7 milyon ton, 2010 yılında 10 milyon ton ve 2015 yılında ise 14 milyon ton yıla çıkarılacak şekilde yatırım planlaması yapılmıştır. Bu hedefler ülkemiz için önemli hedeflerdir. Çünkü **ülkemiz yassı ürün ihtiyacını halen ithalat ile karşıladığı gibi, AB ve gelişmiş ülkeler ile ülkemiz arasında, kişi başına ham çelik tüketim oranlarında ciddi farklar** mevcuttur. Ham çelik tüketimi gelişmiş ülkelerde kişi başına 400 kg/kişi iken ülkemizde bu rakam 207 kg/kişi, yani ancak yarısı kadardır.

Şu anda devam eden yatırımlar ile önümüzdeki 2-3 yıl içerisinde 1. sıcak haddeleme tesisi kapasitesinin 1.150.000 ton/yıl'a, 2. sıcak haddeleme tesisi kapasitesinin 3.650.000 ton/yıl'a

erişmesi sonucu; sıcak haddeleme kapasitesinin 3 milyon tondan 4,5 milyon tona, 2006 yılı başında üretime başlayacak olan 500 bin ton/yıl üretim kapasiteli Levha Tesisi'nin de devreye girmesi sonucu şu an 3,5 milyon ton olan yıllık kapasitenin 2-3 yıl sonra 5,5 milyon tona ulaşması beklenmektedir.

1965 yılında faaliyete başlayan ERDEMİR sayesinde Türkiye, Avrupa'nın en hızlı gelişen çelik üreticisi olmuştur. 1993'den 2004 yılına kadar geçen sürede çelik üretiminin % 60 civarında artmasının en önemli faktörlerinden biri ERDEMİR'dir. 2008 yılında üretim hacmini 23,5 milyon tona çıkaracak olan Türkiye, dünyanın en önemli üreticilerinden biri olacaktır. Özellikle AB, İran, Körfez ülkeleri ve Ortadoğu'ya yapılan satışlar Türk ihracatında önemli bir yer tutmaktadır.

Başta AB'ye üye ülkeler olmak üzere ABD ve kaliteye duyarlı birçok ülkeye sac ihracatı da yapmaktadır.

ERDEMİR ve ERDEMİR Grubu'na katılan İskenderun Demir-Çelik Tesisleri, özellikle yassı mamul üretimini artırarak sanayinin önemli bir gereksinimine daha geniş ölçüde katkıda bulunma çizgisindedir. 2007 yılında 7 milyon tonluk bir kapasiteye kavuşacak olan ERDEMİR Şirketler Topluluğu, 2005 yılında 3,7 milyon ton yassı, 2,1 milyon uzun olmak üzere toplam 5,8 milyon ton gerçekleştirmiş üretimi ile dünyanın sayılı büyük çelik üreticisi gruplarından biri konumuna ulaşmıştır.

4.3. ERDEMİR ve Bağlı Kuruluşlar

EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş.

BAĞLI ORTAKLIKLAR:

İskenderun Demir ve Çelik A.Ş.

Erdemir Romania S.R.L.

Erdemir Çelik Servis Merkezi A.Ş.

Erdemir Mühendislik Yönetim ve Danışmanlık Hizmetleri A.Ş.

Çelbor-Çelik Çekme Boru Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Erdemir Maden San. ve Tic. A.Ş.

Erdemir Lojistik A.Ş.

Yarımcı Porselen San. ve Tic. A.Ş.

Erdemir Gaz San. ve Tic. A.Ş.

İŞTİRAKLER:

Sollac Ambalaj Çeliği A.Ş. (% 25)

BAĞLI MENKUL KIYMETLER:

Borçelik (% 8,92)

ERDEMİR Romanya özelleştirme idaresinden silisyumlu çelik üreten Romania S.R.I şirketini satın alarak bir başka soğuk haddeleme tesisi sahibi de olmuştur. MKEK'ye bağlı ülkemizin tek dikişsiz çelik boru üretim tesisi olan ÇELBOR da ERDEMİR tarafından devir alınmıştır. Son olarak da 2004 yılında özelleştirilen DİV-HAN tesislerini de satın alarak **ERDEMİR MADENCİLİK** kurulmuştur. Böylece **ERDEMİR ülkenin en büyük demir-çelik üreticisi olmanın yanı sıra en büyük demir cevheri üreticisi konumuna da gelmiştir.**

ERDEMİR MADENCİLİK, Türkiye'deki en büyük demir cevheri üreticisinden biri olup İSDEMİR'e yılda 1 milyon ton demir cevheri sağlamaktadır. ERDEMİR diğer taraftan

ERDEMİR MADENCİLİK'in % 10'unu da KARDEMİR'e vererek KARDEMİR ile işbirliğini geliştirmeyi amaçlamıştır.

ERDEMİR'in sektördeki organizasyonları bunlarla sınırlı değildir. Yassı çelik sektöründe ülkemizdeki ilk özel sektör yatırımlarından birisi olan BORUSAN HOLDİNG bünyesindeki BORÇELİK firmasında da ERDEMİR'in % 8,9'luk hissesi bulunmaktadır. Bu firma Gemlik'te bulunan bir soğuk haddehane ile galvanizleme tesisinden oluşmaktadır. Diğer taraftan yine Gemlik'te kurulu bulunan SOLLAC Ambalaj Çeliği A.Ş. firmasının % 25'i ERDEMİR'e aittir.

ERDEMİR demiryolu ve liman bağlantısı bulunan Yarımca Porselen'i özelleştirme aracılığı ile satın alan gruptan 2004 yılında bu işletmeyi satın alarak burada bir Çelik Servis Merkezi kurmayı planlamıştır. Ayrıca burada ERDEMİR GAZ adlı bir doğal gaz şirketi kurmuştur.

ERDEMİR; Ereğli'de sahip olduğu tesislerde ürettiği kaliteli ürünler, tesislerinin kapasitesi ve konumu; Ereğli, İskenderun ve Marmara'da sahip olduğu Türkiye'nin en büyük limanları ile **sektörde önemli bir bölgesel güç** olarak ortaya çıkmıştır.

ERDEMİR LİMANI (ER-PORT) 150,000 DWT kapasiteli gemilerin yanaşmasına uygun, toplam 1343 metre uzunluğundaki rıhtımları, 20 metre su derinliği, 110 ton römork çekme gücü ve 4'ü saatte 1500 ton dökme yük boşaltma kapasiteli 11 vinci ile ERDEMİR'in dünyaya açılan kapısı konumundadır.

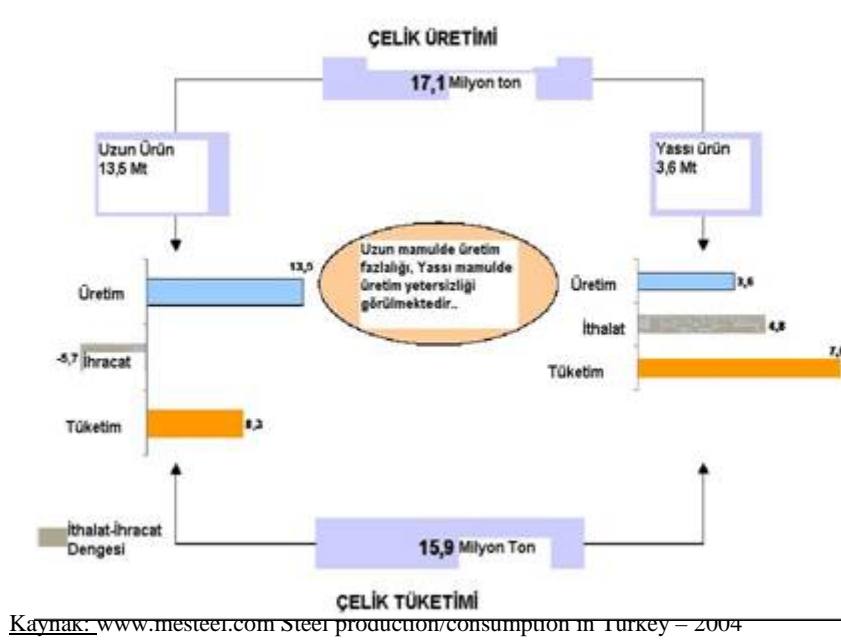
ERDEMİR Limanı'nda 405 ve 350 metre boyunda 2 dökme yük rıhtımı, 295 ve 200 metre uzunluğunda iki genel kargo rıhtımı, 1 RO-RO rıhtımı, 1 Curuf Rıhtımı ile 11 Liman Vinci mevcuttur.

ERDEMİR Limanı, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları'nın hammadde, yarı mamul vb. üretimi için gerekli malzemelerin tamamına yakını ile mamullerinin % 35'inin deniz yolu ile sevk edilmesini sağlamaktadır.

Ayrıca liman, ülke ihtiyacı doğrultusunda, tüm sanayi ve ticari kuruluşların liman ihtiyaçlarını öncelikle karşılamak için yapılmıştır. 3. şahıs yükleme ve boşaltmaları, dünya standartlarında yürütülmektedir.

Doğu Akdeniz'in en derin ve mendirekle korunan tek limanı olan İSDEMİR Limanı'nda, İSDEMİR ve 3. şahıslara katı, sıvı, dökme ve genel kargo yükleme ve tahliye işlemleri, 24 saat römorkaj ve pilotaj hizmetleri yapılmaktadır.

ERDEMİR ülkemizin tek yassı çelik üretim tesisine sahiptir. 2005 yılı yassı çelik üretimini 3.7 milyon ton olarak gerçekleştiren **ERDEMİR, ülkemiz yassı çelik ihtiyacının ancak yarısını karşılayabilmektedir. Yani yassı ürün ihtiyacının tamamının karşılanabilmesi için daha birçok ERDEMİR'in kurulması gerekmektedir.**

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi **Türkiye'nin yassı mamul/uzun mamul üretim dengesi dünyadaki mevcut durumun aksine yassı mamul aleyhine oluşmaktadır. Uzun mamulde üretim fazlası mevcut iken, yassı mamulde tam aksine daha fazla üretim ihtiyacı** görülmektedir. Hal böyle iken ülkenin en önemli yassı ürün üreticisi kuruluşunun özelleştirilmesini anlamak mümkün değildir.

ERDEMİR ve yan kuruluşları yassı çelik, silisyumlu yassı çelik, uzun çelik, dikişsiz boru üretiminde ciddi bir kapasite yanı sıra, Türkiye'nin demir cevheri arama ruhsatının yarısına, 2 büyük ve stratejik limana, bir kok, 1 sinter, 1 kireç fabrikasına, yüksek fırına, çelikhane, sürekli dökümlere, sıcak ve soğuk haddehanelere, kalay ve krom kaplama hattına, galvanizleme hattına, yatırım, danışmanlık, mühendislik, projelendirme açısından önemli bir zenginlik ve birikime sahiptir.

Demir-çelik sektöründe demir cevheri dışında metalürjik taşkömürü kullanılması da kaçınılmazdır. ERDEMİR yöneticileri, Odamızın düzenlediği II. Demir-Çelik Kongresi'nde TTK'nın üreteceği taş kömürüne talip olduklarını da açıklamıştır. Bu ifadeler taş kömürü havzası için büyük umut olmuştur. Ancak madencilik sektörünü ilgilendiren ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nda değişiklik yapan 5177 Sayılı Kanun'da düşünülen değişiklik, siyasi çevrelerin engellemesi yüzünden gerçekleştirilememiştir.

4.4. Finansal Yapısı

ERDEMİR'in ödenmiş sermayesi 44.352 trilyon TL'dir. % 50.30'u kamuya ait olan hisselerinin % 46.12'si Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, % 3,8'i Türkiye Kalkınma Bankası, % 0.37'si Türkiye Halk Bankası'na aittir. Hisselerinin % 2.90'ı ERDEMİR Portföyü olup, % 46,80'i İMKB'de işlem görmektedir.

ERDEMİR'in **2004 yılı itibarıyla net dönem kârı 591 milyon dolar** olup aynı yıl **84,5 trilyon vergi** ödemiştir.

ERDEMİR, aşağıdaki tablodan da görüldüğü üzere **2003–2004 yılları arasında personel sayısında % 3 azalma olmasına rağmen esas faaliyet kârı % 578, net dönem kârı % 119 artan** verimli bir işletmedir.

Türk sanayisinin gururu olan ERDEMİR, bağlı 9 şirketi ve yaklaşık 15.000 çalışanı ile yıllık cirosu 3,3 milyar dolara ulaşan bir Şirketler Grubu'dur.

KONSOLİDE BÜTÇE		2003 Fıllı	2004 Fıllı	2003–2004 %
Üretim	Bin Ton	5.584	5.833	4,4
Satış Miktarı	Bin Ton	5.485	5.764	5,1
Yurtiçi	Bin Ton	4.172	4.386	5,1
İhracat	Bin Ton	1.313	1.362	3,7
Satış Geliri	Milyon\$	2.341	3.269	40
Yurtiçi	Milyon\$	1.836	2.584	41
İhracat	Milyon\$	505	685	36
Esas Faaliyet Kârı	Milyon\$	93	631	578
Net Dönem Kârı	Milyon\$	269	589	119
Yatırım	Milyon\$	203	333	64
Personel	Kişi	15.500	15.071	—3

5. ÖZELLEŞTİRMELERE İLİŞKİN ODAMIZIN TUTUMU VE ERDEMİR ÖZELLEŞTİRMESİ İLE İLGİLİ ÖNEMLİ NOTLAR

Odamız, uluslararası tekellerin isteklerine cevap vermeye yönelik olarak gündeme gelen, madencilikten enerjiye, iletişimden ulaşıma, eğitimden sağlığa, yerel yönetimlerden hizmet sektörüne dek birçok alanın sermayeye açılarak talan edilmesini, **sanayileşme ve bağımsızlıktan bir kez daha vazgeçilmesi** olarak saptamaktadır. Özelleştirmeler **yerli ve yabancı sermayeye ulusal kaynakların aktarımı işlevli olarak yapılmaktadır.**

Zira küreselleşme süreçleri eşliğinde bizatihi yabancı sermayeye de açılan uygulamalarla birlikte düşünülüğünde özelleştirme, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomiyi ulusal nitelik ve çıkarlardan arındırma ile eşanlamlıdır.

Özelleştirmeler bir yandan kamu mülkiyetinin sermayeye devri ile gerçekleşirken diğer yandan da **kamu hizmetlerinin ticarileşmesi ve paralı hale getirilmesini** hedeflemektedir. Odamız, kamusal alanın sermayeye devrini içeren bu uygulamalara karşı **kamusal yararı ön plana alan kamu mülkiyetini ve kamusal hizmeti** savunmaktadır. Özellikle **enerji, madencilik, demir çelik, telekomünikasyon** gibi stratejik sektörlerde ve **sağlık-egitim** gibi sosyal alanlarda bu durum daha da önem kazanmaktadır.

Bu alanlar sadece kâr elde etmek amacı ile özel sektörün inisiyatifine bırakılmamalıdır. Bu, ulusal bağımsızlık ve sosyal hukuk devleti olmanın bir gerekliliğidir.

Odamız, özelleştirmeler konusunda, **“yerliye mi gitsin-yabancıya mı”** vb. aldatıcı ikilemlerin, hatta **“ucuza gitti-gitmesin”** tartışmalarının da ötesinde, bu sürece yön veren küreselleşme, neo-liberal politikalar ve ülke çıkarlarımız dikkate alınarak tutum belirlemektedir.

Öte yandan özelleştirmeyi meşrulaştırmak için dile getirilen **“ekonomik rasyonalite”**nin bir demagoji olduğu, 1985’ten bugüne kadar özelleştirme uygulamalarında elde edilen gelirle **giderlerinin başa baş olduğu** bir başka gerçektir.

Odamız ERDEMİR özelleştirmesi dolayısıyla, buraya kadar söylenenler yanı sıra aşağıda dile getirilecek gerçekleri kamuoyunun dikkatine sunmaktadır:

- Kamu tekelinin özel tekele dönüştürülmesi rekabete, verimliliğe ilişkin gerekçelerle izah edilemez. **Özel tekellerin piyasayı bozan, fiyat istikrarına zarar veren etkileri bilinmektedir. ERDEMİR’in yerli ya da yabancı şirketlere satılması bu durumu değiştirmeyecektir.** Türkiye’de yassı çelik talebi sürekli yükselmekte olduğundan ERDEMİR’i hangi şirket alırsa alsın iç piyasaya yönelik olarak çalışacak, iç piyasadaki tekel konumundan yararlanacaktır.
- Özelleştirme ile ERDEMİR’in elden çıkarılması, artık **küreselleşme sloganı ile işe soyunan yerli tekellerin uluslararası tekellere teslimiyetine** de katkıda bulunacaktır.
- Ülkemize **“yol, yön, harita, ev ödevi”** vs. sunanların kendilerinin yüksek gümrük duvarları oluşturmaları, gerçek niyetlerini açıkça gözler öne sermektedir. **Küreselleşme, özelleştirme ve neo liberal iktisadın ülkemizdeki savunucuları ulus devlet çıkarlarına habire yüklenirken, nedense gelişmiş ülkelerin esasen ulus devlet eksenli emperyalist politikalarını görmezden gelmektedirler.**
- AB bünyesinde çelik üretim fazlalığı söz konusudur. **AB sürecinde Birlik içinde çelik üretim dengesinin kurulması için ülkemizdeki çelik üretiminin azaltılması yönünde Birliğin bazı kısıtlamalar getirmesi** söz konusu olacaktır. Hali hazırda devam etmekte olan Türkiye demir ve çelik sanayinin AB’ye uyum çalışmalarında da özellikle sıcak haddeleme kapasitesine ve devlet teşviklerine kısıtlamalar getirilmektedir. Bu husus, ERDEMİR’in özelleştirilmesinin sakıncalarına önemli bir gerekçe oluşturmaktadır.

- AB'nin, zamanında **Avrupa Kömür Çelik Topluluğu** olarak kurulduğu unutulmamalıdır. Türkiye ile AKÇT arasında yapılan Serbest Ticaret Anlaşması uyarınca Türkiye demir-çelik sektörünün yeniden yapılandırılmasının **AB Genişleme Strateji Raporu, Türkiye İlerleme Raporu ve Türkiye Katılım Ortaklığı Belgesi**'nde gündemde tutulduğu ve bunun yakın dönemde Türkiye üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanılacağı açıktır.
- Ülkemizde zaman zaman çeşitli sübvansiyonlar, kredi alımlarında Hazine garantisi, navlun ve çeşitli vergilerde indirimler yapılarak çelik sektörüne devlet desteği verilmekle birlikte uluslararası koşullarda aleyhte gelişmeler görülmekte ve bu açıdan Türkiye'nin durumu kaygı vericidir. Zira bizim gibi geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelere kamu işletmeciliğinin tasfiye edilmesini ve ulusal ekonominin korunmamasını dayatan ülkeler, kendi ülkelerinin sanayi sektörlerine kıskançlıkla sahip çıkmaktadır. Japonya, Rusya ve G. Kore'den yapılan ithalatlar nedeniyle Kuzey Amerika'da çelik fiyatları düşünce, Amerikan çelik şirketleri rahatsız olmuş ve 5 Mart 2002'de **ABD, 10 çelik ürününün ithalatında gümrük vergilerini % 8'den % 30'a yükseltme** kararı almıştır Aynı şekilde **Avrupa Birliği**, çelik sanayisini korumak amacıyla 28 Mart 2002 tarihi itibarıyla **15 demir-çelik ürünü ithalatında Genel Tarife Kotası** uygulamasına geçmiştir Gümrük Birliği Anlaşması ile Türkiye'nin de bu uygulama kapsamında tutulması, ülkemiz aleyhine bir diğer hususu oluşturmaktadır.
- **Dünya demir-çelik piyasası** istikrarlı olmayıp, üretici konumundaki **birkaç dev uluslararası şirketin spekülasyonu ve yönlendirmesi ile iniş-çıkışlar** göstermektedir. Özelleştirme sonucu **ERDEMİR'e sahip olan "yerli şirket", dünyadaki oluşumun tersine bir yapı gösteren Türkiye'nin yassı mamul/uzun mamul üretim dengesi nedeniyle, özellikle kriz dönemlerinde uluslararası piyasaya direnemeyecek, üretimi kısıp, şirketi küçültebilecek** ve bundan dolayı da ülke kayba uğrayacaktır.
- 2002 yılında, ARCELOR'un oluşmasıyla hız kazanan demir çelik sektöründeki konsolidasyon eğiliminin son örneği LNM, ISPAT ve ISG'nin birleşmesiyle ortaya çıkan MITTAL STEEL'de gözlenmiştir. MITTAL STEEL'in oluşumundan sonra, **uluslararası çelik üreticileri, piyasalarda daha büyük ve daha güçlü bir oyuncu olabilmek için, birleşmelere ağırlık vermeye başlamışlardır.** Söz konusu eğilimin bir parçası olarak, MITTAL STEEL, ARCELOR, CORUS ve SEVERSTAL gibi uluslararası çelik devleri, yüksek kârlılık ve Orta Doğu pazarlarına yakınlık avantajına sahip olan ERDEMİR ile ilgilenmişlerdir.
- **Türkiye'nin Avrupa ülkeleri ile ilişkileri, ERDEMİR'in stratejik konumu ve Türkiye'nin otomotiv, beyaz eşya ve inşaat alanlarındaki gelişmesi bu ilgiyi arttırmaktadır. ERDEMİR'in savunma sanayiine yönelik namlu, zırhlı çelik vs. üretimi ve gemi inşa sacları üretimine yönelik yatırımları ile savunma ve gemi sanayisi için taşıdığı önem tartışılmaz. Aynı şekilde Türkiye'nin enerji, doğalgaz ve petrol ulaşım hatları üzerinde oynamaya başladığı rol ve bu hatlara yönelik malzeme ve boru tedariki ERDEMİR'e ayrıca bir önem kazandırmaktadır.**
- Özelleştirilmesine ilişkin ihale sürecinde ERDEMİR'in taliplileri arasında ARCELOR, US. STEEL, CORUS, NOVOLİPETSK gibi şirketler vardı. **ERDEMİR, 2004 yılında bu şirketlere göre daha iyi performans sergilemiştir.** Bu şirketler ile ERDEMİR'in 2004 yılı konsolide net kâr marjları karşılaştırıldığında ERDEMİR'in net kâr marjının % 19,0, ARCELOR'un % 3,9, US STEEL'in % 4,2, CORUS'un % 1,2, olduğu görülmektedir. ERDEMİR'in bu şirketlere göre net kâr marjında minimum 4,5 ile maksimum 15 kat arası daha fazla kâr sağlamıştır. (ERDEMİR'de başta mühendisler olmak üzere beyaz yakalı personel fazla mesai almamaktadır. Avrupa'da işe yeni

başlayan bir mühendis 3.500–4.000 dolar maaş alırken bu ERDEMİR’de 2.000 doların altındadır. Ayrıca bu dönemde tecrübeli olan çok sayıda personel emekli edilerek, yerlerine maliyeti daha düşük yeni elemanlar alınmıştır. 2003–2004 yıllarında yatırım harcamaları en alt seviyelerde tutulmuş, bakım ve iyileştirme çalışmaları zorunluluklar dışında yapılmamıştır. Çelik fiyatlarının daha önceki dönemlere göre olağanüstü artması ve piyasanın aşırı talebine paralel yüksek üretim değerlerine ulaşılması kârlılığı dönemselsel olarak yükseltmiştir.)

- **Dünyada çelik devleri pazarları paylaşmışlardır.** Paylaşmış bu pazar içinde 1 milyar tona ulaşmış dünya üretimi içinde ülkemiz entegre tesislerinin üretimi gerçekte onlar için fazla bir anlam ifade etmemektedir. Ancak **bölgenin kontrolü ve ülkemizdeki demir-çelik sektöründeki gelişmenin kontrol altında tutulabilmesi için ERDEMİR’e göz dikilmiştir.** Bu noktada **iç piyasadaki yerli sanayinin varlığını sürdürebilmesi için ERDEMİR üretimine duyulan gereksinim ve önem görmezlikten gelinemez.**
- **Özelleştirme ihalesini kazanan OYAK ile ARCELOR ortaklığı, Odamızın açtığı davaların da etkisiyle geri çekilmiş olsa da, bunun hileli bir geri çekme olduğu ve ARCELOR-OYAK ortaklığı girişimlerinin sürebileceği basına yansıyan bilgilerle görülmüştür.**
- Uluslararası para ve finans kuruluşları ile DTÖ ve AB’ye verilen taahhütler sonucu böylesine verimli, ulusal ekonomi açısından anlamlı ve stratejik bir kuruluşun, üstelik kuruluş değerinin çok altında bir bedelle satışa çıkarılması ülkeyi satmakla eş anlamlıdır.
- ERDEMİR savunma sanayiinin ve kalkınmanın en önemli girdisi olan demir-çelik gibi stratejik bir ürünü üretmektedir. **Romanya’dan Hindistan’a kadar olan bölgede ERDEMİR’den daha güçlü bir yapıya sahip bir demir-çelik üretim şirketi yoktur.**
- ERDEMİR özellikle **bütün yatay ve dikey entegrasyonlarını tamamlayarak bölgesel bir güç** ve dünya çapında bir kuruluş haline gelmiştir.
- Dünyada demir çelik üretimi geleneksel üretim teknolojileri olarak değerlendiriliyorsa da otomotivden yapı sektörüne, elektronikten savunma sanayi teknolojilerine kadar birçok sektörün ihtiyaç duyduğu **stratejik bir ürün özelliğine sahip yassı çelik ürünler** bu sektörce üretilmektedir. Bu açıdan ülkelerin gelişmişlikleri ve gücü demir-çelik sektörlerinin gelişmişliği ve gücü ile de ilişkilidir. Bu nedenle **ülkemiz koşullarında ERDEMİR’e sahip olan, ülkenin gelişmesi üzerinde etkili olacak, yassı mamul kullanan sektörlerin yatırım ve gelişme eğilimlerinde de belirleyici** olabilecektir.
- Her ne kadar dünyadaki çelik kullanımı verimlilik, etkinlik, esneklik gibi şartlardan dolayı azalma eğilimi ve inşaatlar ile araba–beyaz eşya gibi ürünlerde daha az çelik kullanma v.b. gelişmeler nedeniyle gelecekte kişi başına düşen çelik tüketimi kısmen azalacak olsa da gelişmiş ülkeler çelik tüketim değerinin (kişi başına 400 kg) tutturulması veya en azından o değerlere yaklaşılması gerekmektedir. Türkiye nüfusunun 2025 yılında 90 milyona ulaşacağı hesaplanmaktadır. **Kişi başına çelik üretiminde AB ülkelerinin düzeyine ulaşabilmesi için yassı mamul üretiminin 18 milyon ton/yıl, toplam çelik üretiminin de 36 milyon ton/yıl, değerine yaklaşılması gerekmektedir. Bu, ülkemizin ERDEMİR kapasitesinde daha birçok tesise ihtiyacı olacağı anlamına gelmektedir.**
-
- ERDEMİR sektördeki ortalama performansın üzerine çıkmış ve gelirin önemli bir kısmını yatırıma dönüştürmek zorunda olduğundan dolayı istihdam ve yatırım politikalarındaki artıları ile birlikte **uluslararası düzeyde rekabet edebilecek** bir niteliğe sahiptir.

- **ERDEMİR'in yassı çelik üretiminde tekel niteliğinde olması özelleştirilmesini bir kez daha sakıncalı hale getirmektedir.** Yassı çelik gereksinimi her yıl artış gösteren Türkiye'nin tek yassı çelik üretim tesisi olan ERDEMİR'in satılmasıyla ülkemiz ithalata yönelecek, bu alanda da dışa bağımlı hale gelecektir.
- ERDEMİR, özellikle özelleştirme sürecinde İSDEMİR'i, ÇELBOR'u, DİV-HAN'ı da bünyesine katarak, yassı çelik üretiminde mevcut olan tekel konumunu daha da güçlendirmiştir. Böyle bir tekelin % 100 özel kesimin elinde olmaması, özelleştirmecilerce kutsanan rekabetçi bir piyasanın oluşabilmesi için de önem arz etmektedir.
- Özelleştirmeyle **ERDEMİR'i satın alana İSDEMİR bedelsiz olarak sunulmaktadır.** İSDEMİR özel koşullarla; ulusal yassı ürün ihtiyacını karşılamak üzere yapılacak olan bir yatırım, dönüşüm ve iyileştirme projesi kapsamında ERDEMİR'e devredilmiştir. **Geçmişte % 50'si kamuya ait olan İSDEMİR'in ERDEMİR'e, devredilmesi, ERDEMİR'in özelleştirilmesiyle, geçmişte yapılan bu uygulamayı tartışılır hale getirecektir.**
- Ülke ham çelik üretim kapasitesinin % 85'e karşılık gelen 20 milyon tonluk bölümü uzun ürün üretimine, % 13'e karşılık gelen 3 milyon tonluk bölümü yassı ürün üretimine, geriye kalan % 2'lik bölüme karşılık gelen 492.000 tonluk bölümü ise özellikli çeliğe yöneliktir. Yurtiçi ihtiyaca yetecek ölçüde kapasitenin bulunmaması nedeniyle yassı ürünlerde kapasite kullanım oranı % 101'e ulaşırken, ihtiyaç fazlası kapasite sebebiyle bu oran uzun ürünlerde % 85 seviyesinde kalmıştır.
- Ülkemizin yassı ürün açığı vardır. Yassı ürün başta boru, gemi, beyaz eşya ve otomotiv sektörü olmak üzere, teneke kutu ve konserve olarak ambalaj ve inşaat sektöründe kullanılmaktadır. Şu anda ERDEMİR iç piyasa gereksiniminin bir kısmını karşılarken geri kalan talep açığı ithalat yolu ile karşılanmaktadır. **İSDEMİR ve ERDEMİR'de ileriye dönük projelerle gerçekleştirilecek üretim artışı ile iç piyasanın gerek kalite, gerek çeşitlilik ve gerekse de miktar olarak iç piyasanın taleplerinin karşılanması mümkün olacaktır.** Böylece, demir cevheri-kömür-demir-çelik üretimi ve ülke yassı ürün talebinin karşılanması ile ilk üretimden uç tüketime kadar yatay bir entegrasyon sağlanacak bir demir-çelik sanayii oluşacaktır. Ancak kurulacak sanayi ulusal olmadığı sürece mutlaka bir ya da birkaç halkası eksik olacaktır. Örneğin hammaddesini ithal edecek, yassı ürün üretimini iç piyasanın gereksinimine göre değil, uluslararası pazarlara göre yönlendirecektir. **İç piyasa yassı ürün talebini karşılayabilmek üzere uluslararası tekellere muhtaç olacaktır.**
- Kamu işletmeciliğinin çökertildiği bir ortamda ERDEMİR, büyük bir gelişme içindedir. **500 en büyük kuruluş içinde ERDEMİR kârda, üstelik "özel sektör" kategorisindeki kârda birinci** gelmektedir. 2005 yılı itibarıyla ERDEMİR'in yatırımları 493 milyon dolar, İSDEMİR'in 610 milyon dolar, toplam olarak da 1 milyar 103 milyon dolardır. Önümüzdeki yıllara ilişkin planlanan yatırım hedefleriyle ERDEMİR, Avrupa'nın önde gelen kuruluşları arasında yer alacaktır. 2009'a kadar tamamlanacak toplam 38 proje için takriben 2 milyar dolar harcanacaktır. Yani takribi satış bedeli kadar.
- 2004 yılı dünya demir-çelik piyasası için de iyi bir yıl olmuştur. ERDEMİR'de de 2004 yılında ciro ve kâr patlaması yaşanmıştır. Ürün fiyatlarını bir önceki yıla göre ortalama % 55 artıran ERDEMİR satışlarını da % 66 büyütürken 3,3 milyar dolarlık bir seviyeye çıkarmıştır. Net kârını da bir önceki yıla göre % 160 artırarak 561 milyon dolara yükseltmiştir.

- ERDEMİR'in kurulduğu yıldan bu yana **ülkeye 10 milyar dolarlık katma değer** sağladığı ERDEMİR'in üst yöneticileri tarafından açıklanmıştır. Bu büyüklükte katma değer yaratan bir kuruluşa artık kamunun ihtiyacının olmadığı söylemek mümkün değildir. Özelleştirilmesi durumunda, **özelleştirme sonrası ERDEMİR'den aynı büyüklükte bir katma değer beklemek mümkün değildir.**
- ERDEMİR gibi bir şirketin bugünkü kuruluş maliyeti 10 milyar dolar olarak düşünülmektedir. Bu değerdeki bir kuruluşun % 51'i 2,9 milyar dolar civarında olan **borsa değerine yakın bir fiyattan satılması ile özelleştirme bedeli her zaman tartışılacaktır.**
- Öte yandan **özelleştirme gelirinin, batık bankalarda sadece birkaç kişinin aldığı ancak geri ödemediği kredi büyüklüğünde olması** düşündürücüdür.
- ERDEMİR'in elinde ülkemizdeki en büyük yükleme kapasitesine sahip Ereğli, İskenderun ve Yarımca Limanları bulunmaktadır. 3 büyük limanı elinde bulunduran bir şirketin konumunun, ülke ekonomisi üzerinde ayrı bir yeri ve önemi vardır. Karadeniz Marmara ve Akdeniz de yer alan bu limanlar bölgelerinin en önemli yükleme boşaltma limanları arasındadır. **Bu limanların özellikle yabancılar açısından önemi büyüktür.** Bu limanlardan verilen hizmetlerle sadece liman işletmeciliği yaparak bile büyük kazançlar elde etmek mümkündür.
- ERDEMİR, Zonguldak Taş Kömürü Havzası içinde bulunmaktadır. **ERDEMİR, Havzadaki 1,1 milyar tonluk metalürjik taş kömürü rezervlerinin ulusal ekonomi açısından en uygun şekilde değerlendirilebilmesi ve havzada madencilığe dayalı istihdamın artarak devam edebilmesi** açısından da önem taşımaktadır.
- Hisselerinin el değişiminden sonra Yönetim Kurulunda üretimi kısıtlayacak veya yapılacak yatırımları durduracak kararları belli bir süreyle veto yetkisine sahip bulunmak için 20 adet altın hissenin Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın elinde kalacağı açıklanmış bulunmasına karşın, bu veto yetkisinin belli bir tarihten sonra değerini yitireceği açıktır. Öte yandan **"altın hisse" uygulamasının özelleştirmelere geçit vermek için kullanılan bir aldatmaca** olduğu bilinmektedir.
- ERDEMİR, bölgesi için aynı zamanda devletin görevini yüklenmiş bir **bölgesel kalkınma ve istihdam projesidir.**
- ERDEMİR yoğun bir şekilde yerli otomotiv, beyaz eşya ve diğer ağır sanayi kollarımıza uzun vadeli ürün satışı yaparak **yerli sanayinin gelişmesi ve KOBİ'lere bazı katkılar** sağlamaktadır. 2004 yılında sanayiye faizsiz 6 ay vadeli ürün satışı yapmıştır. Bu uygulama ihracaatı teşvik amacı ile Dahilde İşleme İzin Belgesi olanları kapsamakta ve ERDEMİR'den ürün alıp, yurtiçinde işleyip ihraç edecekler için getirilen bir uygulamadır. Yurtiçine satış yapanlara böyle bir hak verilmemekle birlikte ERDEMİR'den ürün alan bu firmalar dünya pazarına henüz yeni girmiş sektörlerdedir. İç piyasadaki vadeli hammadde alımı, risksiz hammadde temini, kaliteli ve güvenli sacı iç piyasadan temin etmek önemli bir avantajken, ERDEMİR'in özelleştirilmesi sonrasında oluşacak pazarlama politikasının eskisi gibi olamayacağı açıktır.
- ERDEMİR sahip olduğu **bilgi birikimini ulusal sanayinin her kuruluşu ile gerektiğinde ve karşılık beklemeden paylaşmış, kamusal anlayış ile hareket etmiş** bir kuruluştur. Bilginin başat faktör olduğu düşünüldüğünde, özelleştirme sonrasında sanayinin bilgiye yine bugünkü gibi kolay ve ucuz ulaşabileceği bir yapının devam etmeyeceği bellidir. Bugün ERDEMİR'de yürütülen **birçok mühendislik projesi ve**

çeşitli AR-GE çalışmalarından ülkenin diğer sektörleri özelleştirme sonrasında bugünkü gibi kolay yararlanamayacaklardır.

- **Kendine yetmenin ötesinde, teknolojik gelişmeleri yakından takip ederek devlete yük olmaksızın yatırımlarını yapan, yetişmiş insan gücü kaynağı ülke ortalamasının üstünde olan, kâr eden ve ülke ihtiyacının ancak yarısını karşılayabilen, yani pazar sorunu olamayan bir şirketin hisselerini satmanın savunulacak bir yanı yoktur.**
- Özelleştirme sonrası şirketlerde kârlılıkta önemli bir yer tutan satın alma işlemi merkezileştirilecektir. Cevher, kömür, kok, slab, merdane gibi maliyetlerde önemli yer tutan kalemler, satın alan şirket merkezi tarafından belirlenecektir. Çok doğal gözüken bu uygulama ile satın alan şirket **kâr transferi** yapacaktır. Kendisinin veya ortak olduğu şirketlerden alımların yapılmasını sağlayacak, böylece özel kâr amacı kamu yararının önüne geçecektir.
- **Özelleştirme sonucu ülkedeki ve dünyadaki arz-talep dengesinden dolayı Türkiye büyük bir artı değer ve vergi kaybına uğrayacaktır.**
- Özelleştirme sonrası, Divriği de cevher üretilmesi, zenginleştirilmesi, pelet üretimi, Havzadan alınan kömürün harmanında kullanılması gibi ülke kaynaklarının değerlendirilmesine yönelik girişimlerden vazgeçilmesi söz konusu olabilecektir.
- Mühendislik hizmetleri, fizibilite çalışmaları, araştırma ve geliştirme faaliyetleri merkezileştirilecek, çekirdek bir kadronun kalması sağlansa bile merkezde olacak kalan kadro yalnızca uygulayıcı olacaktır. Mevcut durumda ERDEMİR’de bu işlevi yürüten gruplarının dağıtılması söz konusu olacaktır.
- Satış ve pazarlama konusunda ise merkezi yönetimin yeni kâr güdülerine bağlı olarak şekillenecek karar ve talimatları etkili olacaktır. Bu durum ERDEMİR’in mevcut yerli sanayiye satış politikasında değişiklik yaratacak olup buna bağlı olarak **taşımacılıktan orta ölçekli üreticiye kadar birçok yerli grup olumsuz** yönde etkilenecektir. Zira ERDEMİR demir cevheri ve demir-çelik ürünlerinin taşınmasında ülke taşımacılık sektörüne damgasını vurmuştur.
- Özelleştirme sonrası grup içerisinde yer alan personel sayısının azaltılması söz konusu olabilecektir. Her ne kadar belirirli bir süre istihdam ve yatırım garantisi satış koşulları içerisinde yer alsın bile orta ve uzun vadede personel sayısında azaltma olasılığı çok yüksektir. Basında yer alan haberlere göre 3 yıl mevcut istihdam garantisi bile verilmemekte % 5 e kadar çalışan sayısında azaltma yapılabileceği belirtilmektedir. Bu ise **bugüne kadar istihdama katkısı bulunan bir kuruluşun artık işsizliğe katkıda bulunacağı**nın bir işaretidir.
- ERDEMİR’de 1988 yılı ve sonrası yürütülen I. KAM, II. KAM ve III. KAM projelerinin gerçekleştirilmesi aşamalarında çalışan tanımlanmış personel dışında 2.500–3.000 arasında taşeron işçi istihdam edilmiştir. Bu işçiler zaman içinde kadrolu personel olarak alınmıştır. Bugün ERDEMİR’de çalışan personel sayısı 7.350 kişidir. Yarı kamu şirketi niteliğindeki ERDEMİR’de **çalışan personele ödenen ücret ve sosyal haklar diğer kamu kuruluşlarından ayrıcalıklı olarak ülke standartlarının üzerindedir. Bu olumlu durum, özelleştirme sonrasında sürdürülmeyecektir.**
- ERDEMİR’de kamu payı ve çıkarlarından vazgeçilmesi ile **istihdamdan ülke sanayisinin gelişimine kadar birçok alanda sıkıntı yaşanacak, ülkemizin dışa bağımlılığı daha çok artacak, Türkiye’nin dünya demir-çelik sektörü içindeki yer ve gücünü kaybetmesine** neden olacaktır. Bu ülkenin uzun yıllarda oluşturduğu birikimleri sonucu oluşturulmuş önemli bir tesis kaybedilmiş olacaktır.

- Belirlenen çevre amaç ve hedefleri doğrultusunda ISO 14001 çevre yönetim standartlarına uygun bir çevre yönetim sistemi uygulayıp, bunun sürekliliği ve gelişmesini sağlayarak, tüm faaliyetlerini bu kapsamda geliştiren ve diğer kuruluşlara örnek oluşturan başka bir kurum mevcut değildir. Bunun en önde gelen nedeni ERDEMİR'deki kamu hisseleri, kamu ve toplum çıkarlarının esas alınmasıdır.
- Üniversite-sanayi işbirliğinin en güzel örnekleri ERDEMİR'in içinde bulunduğu örneklerdir.
- Daha önceki yıllarda **ülke sanayisini kuran KİT'lerin görevini, günümüzde ERDEMİR üstlenmiştir.** ERDEMİR'in özelleştirilmesi ile bir eğitim yuvası, bir kültür, bir ekol yok olacaktır.
- Öte yandan ERDEMİR 1994'ten itibaren özelleştirme programı kapsamına girmesinin ardından daha önce var olan kısmi özerk yapısından uzaklaşmış ve partizan müdahalelere daha açık olmuştur. Özellikle yakın geçmişte; özelleştirilme öncesi dönemde ERDEMİR ve İSDEMİR'de siyasi iktidarların doğrudan müdahaleleri olmuştur. 2002 yılında göreve gelen hükümet döneminde, 2003 yılı başında ilk aşamada 300'e yakın çalışan zorunlu olarak erken emekli edilerek, işten çıkarılmış, yerlerine siyasi iktidara yakın kadrolar atanmıştır. Özellikle yönetim kademesindeki çalışanların yaklaşık % 80'i iktidara yakın kadrolarla ya değiştirilmiş ya da dışarıdan alımlar olmuştur. İki yıllık dönemde kademe kademe yapılan işten atmalar ve emekliliklerin ardından siyasi iktidar görüşlü 2.000'in üzerinde kişi işe alınmıştır. Yatırımlar aşamasında iktidara yakın gruplar kayırılmış, Kurumsal Sosyal Sorumluluk adı altında hesapsız, kontrolsüz şekilde siyasi hedeflere yönelik olarak yörede harcamalar yapılmıştır. Daha önce hiçbir hükümet döneminde yaşanmayan hızlı Kuran okuma yarışmaları, kutlu doğum günleri kutlamaları, halka iftar yemekleri, v.b. etkinlikler düzenlenmiştir. Demokrat, çağdaş çalışanlar yönetim kademelerinden alınıp alt düzey görevlere atanmış, yükselmeyi hak edenler dikkate alınmamış, işten çıkarmalar yaşanmıştır.

Sonuç Olarak

- Küreselleşme sürecinde uluslararası sermayenin yönlendirmeleri doğrultusunda sürdürülen özelleştirme politikalarının terk edilmesi gerekmektedir.
- Emperyalist ülkelerin ve uluslararası şirketlerin her türlü saldırısına maruz kalan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kamu düzeni yıpratılmakta, hukuk zaafa uğratılmakta, kurumları ayakta tutan yasalar-sistemler-ahlâki ve insani anlayışlar değiştirilmektedir.
- Özelleştirmelerde kamu kurumlarının zararda oldukları, bunların özelleştirilirse kârlı hale geleceği, özel şirketlerin daha iyi olduğu savları ERDEMİR örneğinde de görüldüğü gibi tam bir uydurmadır.
- ERDEMİR ve kamu işletmeleri kendi bünyelerindeki olumlu özellikleri yanı sıra siyasi iktidarların güdümünden çıkarılmalı ve tam özerk bir yapıya kavuşturulmalıdır.
- Bu tür kuruluşlarda üretimden satışa bütün birimlerde dinamik bir işleyiş yaratılmalıdır. Böylesi bir modelin geliştirilmesi, uygulanması ve denetlenmesinde tüm çalışan kesimlerin demokratik katılımı geliştirilmelidir. Açık ve demokratik bir yönetim anlayışı egemen kılınmalıdır.
- Teknoloji geliştirme faaliyetlerine önem verilmeli, sürekli gerçekleşen yatırım harcamalarının ulusal yapı içinde kalacağı, yerli kaynakları öncelikle değerlendirecek yöntemler araştırılmalı, uygulanmalıdır.

- Taşeronlaştırma biçiminde aynı işte farklı statüde eleman çalıştırılmasına son verilmelidir. Tüm çalışanların insanca yaşabilecekleri bir ücret statüsü, iş huzuru ve verimliliğin ön koşulu sayılmalıdır.

ERDEMİR özelleştirmesi durdurulmalıdır.

ERDEMİR Türkiye'nindir, halkındır, satılamaz!

6. EKLER

6.1. 22–23 Eylül 2005 Tarihlerinde Yapılan “III. Demir Çelik Kongresi” Sonuç Bildirgesi’nden

(...)

1 Uluslararası finans kuruluşlarının yönlendiriciliği ile **ardı ardına çıkarılan yasalar ve özelleştirme uygulamaları ile sanayi tesislerimizin, kamusal varlıklarımızın, madenlerimizin elden çıkartılmasına** son verilmelidir.

2. Demir-Çelik sektörü savunma açısından stratejik, sanayileşmenin temel gereksinimlerinin karşılanması açısından da kalkınmanın öncüsü konumundadır. Kalkınmada önemli olan ülkelerdeki gelir artışının kendini besleyecek şekilde ve uluslararası rekabet gücüne sahip bir yapıda olmasıdır. Bu nedenle ülkelerin kalkınmaları, sahip oldukları doğal kaynakları kullanmaları, bu kaynakları uç ürünlere dönüştürerek kullanıma sunmaları veya ihraç etmeleri ile yakından ilgilidir. Ülkemiz kalkınması için sanayi entegrasyonuna en güzel örnek entegre demir-çelik fabrikalarıdır. Ülkeler, açıkça ifade etmemelerine karşın demir-çelik sektörlerinin ulusal olmasına özen göstermekte, demir-çelik sektörlerini yabancı sermayeye teslim etmemektedirler. Ulusal bir demir-çelik sektörden bahsedebilmek için **“kömür ve demir cevheri madenciliği ile çelik üretim ve tüketimi” bir bütün olarak düşünülmesi, bir “ulusal demir-çelik stratejisi”** belirlenmelidir.

3. Belirlenecek “ulusal demir çelik stratejisi”nin temelleri, ülkenin gereksinimi olan demir-çeliğin kalite, miktar ve çeşitlilik olarak ülkemiz tesislerinde üretilmesi, üretim için gerekli tesislerin çağın teknolojilerinin kullanılarak kurulması, mevcut tesislerin rekabet gücünü artırmak için sürekli modernize edilmesi, tesislerin gereksinimi olan başta **demir cevheri ve kömürün öncelikle yerli kaynaklardan karşılanması** üzerine kurulmalıdır. Bu kapsamda **ERDEMİR MADEN’de yatırımlara öncelik** verilmelidir.

3. Sektörün ihtiyacı olan **yeni cevher rezervlerinin aranmasına** yönelik çalışmalar hızlandırılmalı, mevcut rezervler modern teknolojilerle tahkim edilmelidir.

4. Demir-Çelik sektörü hammadde kaynakları ile bir bütündür. **Hammadde gereksiniminin karşılanmasında ağırlıklı olarak dışa bağımlı olan entegre demir-çelik tesisi yerli sermayenin elinde de olsa sektörün dışa bağımlılığı** söz konusudur. Bu olumsuz koşulların düzeltilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

5. Özelleştirme konusunda **“yerliye mi-yabancıya mı gitsin”, “ucuza gitti-gitmesin” gibi aldatıcı ikilem ve tartışmaların ötesinde özelleştirmelere yön veren küreselleşme, neo-liberal politikalara karşı ülke çıkarlarımız dikkate alınarak tutum belirlenmeli, özelleştirmelerden vazgeçilmelidir.**

6. Mevcut durum, yapılan değerlendirme ve tespitler ışığında **ERDEMİR hiçbir şekilde satılmamalı, satışına engel** olunmalıdır.

7. Ülkemiz hurda ithalatında dünyada birinci sırada yer almaktadır. Ark ocaklı sıvı çelik üretimimizin hammadde kaynağı olan hurda yerine kullanılmak üzere **sünger demir üretimi** konusunda gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

8. Ülkemizde yassı çelik talebi, üretiminin iki katı seviyesindedir. Dışa bağımlılığın azaltılması, ülkemizde yaklaşık % 20–80 oranında ve **yassı çelik aleyhine olan dengenin yassı çelik lehine geliştirilmesi** için gerekli tedbirler alınmalıdır. **İSDEMİR’de başlatılan yassıya dönüşüm projeleri** aksatılmadan devam ettirilmeli ve süratle bitirilmelidir. Bu bağlamda **2007 yılında 7 milyon ton, 2010 yılında ise 10 milyon ton nihai yassı mamul üretim hedefi** gerçekleştirilmelidir.

9. I. ve II. Demir Çelik Kongrelerinde belirtildiği üzere sektörün talepleri, sorunlarının çözümü ve sektörün gelişimini öngören toplumun ilgili tüm kesimlerinin temsil edildiği **Demir-Çelik Enstitüsü**'nün kurulması için yasa ve mevzuat çalışmalarına başlanmalı, bu çalışmalarda TMMOB'ye bağlı ilgili meslek odalarının temsiliyeti mutlaka sağlanarak her aşamada görüş ve önerileri alınmalıdır.

**TMMOB
MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI**

6.2. TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Sekreteri Ali Ekber ÇAKAR'ın 16 Haziran 2005 Tarihli Basın Açıklaması

**MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
“ÖZELLEŞTİRMEYE HAYIR” DİYEN
ERDEMİR ÇALIŞANLARI VE
HALKINI DESTEKLİYOR**

ERDEMİR ve diğer stratejik kuruluşların özelleştirilmesi ile artan dışa bağımlılık süreçleri, Türkiye'nin ulusal ekonomisini yönlendirme ve sosyo-ekonomik gereksinimlerine göre düzenleme yapabilmesi, kendi öncelik ve özlemlerini dile getirme ve gerçekleştirme olanaklarının giderek ortadan kaldırılması sonucunu üretecektir.

Özelleştirmelerin ülke ekonomisine çok önemli katkıları olan kamu kurum ve kuruluşları ile KİT'leri, stratejik sektör ve kuruluşları kapsadığı bilinmektedir.

Odamız, uluslararası tekellerin isteklerine cevap vermeye yönelik olarak gündeme gelen, madencilikten enerjiye, iletişimden ulaşım, eğitimden sağlığa, yerel yönetimlerden hizmet sektörüne dek bir çok alanın sermayeye açılarak talan edilmesini, **sanayileşme ve bağımsızlıktan bir kez daha vazgeçilmesi** olarak saptamaktadır. Zira küreselleşme süreçleri eşliğinde bizatihi yabancı sermayeye de açılan uygulamalarla birlikte düşünüldüğünde özelleştirme, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonomiyi ulusal nitelik ve çıkarlardan arındırma ile eşanlamlıdır.

Ekonominin 1980 sonrası yeniden yapılandırılması sürecinin başlarında, **madencilik ve enerjide toplam üretimin büyük bir kesimini, imalat sanayiinde ise sınıai katma değerın yaklaşık % 30'unu üreten bir KİT sistemi mevcuttu. Bugün ise imalat sanayi üretiminin yaklaşık üçte birinin yabancı sermayenin denetimindeki kuruluşlarca gerçekleştirilmektedir.**

Öte yandan 1985'ten bugüne kadarki özelleştirmelerde resmi rakamlarla toplam 9.5 milyar YTL (14.3 milyar dolar) gelir, giderlerin ise 9.2 milyar YTL (13.9 milyar dolar) olduğu; **özelleştirmelerin yerli ve yabancı sermayeye ulusal kaynak aktarım işlevli olarak yapıldığı** bir başka gerçektir.

9 yan kuruluşu, 15.000 çalışanı, 2003'te kâr artış oranı % 90, 2004'te 3.2 milyar dolar satış geliri ve 463 milyon dolar kârı bulunan ERDEMİR'in 2004 net kârının üçte biri tutarı ve piyasadaki gerçek değerinin altındaki bir bedelle satışa çıkarılması, yukarıda dile getirdiğimiz savları doğrulayıcı niteliktedir.

Yassı çelik gereksinimi her yıl artış gösteren **Türkiye'nin tek yassı çelik üretim tesisi olan ERDEMİR'in satılmasıyla ülkemiz ithalata yönelecek, bu alanda da dışa bağımlı hale gelecektir.** ERDEMİR ve yan kuruluşları yassı çelik, silisyumlu yassı çelik, uzun çelik, dikışsiz

boru üretiminde ciddi bir kapasite yanısıra, Türkiye'nin demir cevheri arama ruhsatının yarısına, iki büyük limana, yatırım, danışmanlık, mühendislik, projelendirme açısından önemli bir zenginlik ve birikime sahiptir. Bu üretim kapasitesi ve birikimin satılmasıyla **Türkiye, otomotiv, petrokimya, savunma sanayii ve hidrolik sistemlere yönelik demir-çelik alanındaki üretici potansiyelini büyük oranda yitirecektir.** ERDEMİR'e dünya demir çelik devlerinin talip olması işte bu zenginlik ve birikimden ötürüdür.

Yıllardır ERDEMİR'de "Demir Çelik Kongresi" düzenleyen ve tesislerde çalışan çok sayıda üyesiyle birlikte Odamız, "ERDEMİR satılmaz" demekte ve ERDEMİR çalışanları ile halkının yanında olduğunu kamuoyuna duyurmaktadır.

**TMMOB
MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
Yönetim Kurulu Sekreteri
Ali Ekber ÇAKAR**

6.3. TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Emin KORAMAZ'ın 2 Şubat 2006 Tarihli Basın Açıklaması

MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI ERDEMİR ÖZELLEŞTİRMESİNE YÖNELİK İHALENİN ONAYINA İLİŞKİN ÖZELLEŞTİRME YÜKSEK KURULU KARARININ KAMU YARARINA VE HUKUKA AYKIRILIKLARI NEDENİYLE İPTALİ VE YÜRÜTMESİNİN DURDURULMASI İSTEMİYLE DANIŞTAY'DA DAVA AÇTI.

Odamız kamu, ülke ve toplum yararını açık bir şekilde göz ardı eden Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları TAŞ sermayesindeki kamu hissesinin, 04.10.2005 tarihinde yapılan ihaleyle blok satışına onay veren 01.12.2005 tarih ve 2005/140 sayılı ÖYK Kararının **İPTALİ** ve dava konusu işlem hakkında **YÜRÜTMENİN DURDURULMASI** istemiyle Danıştay'da dava açmıştır.

ERDEMİR, ülke sanayisinin temel hammaddelerinden olan demir-çelik ihtiyacının karşılanmasında dışa bağımlılığı ortadan kaldırarak, kendi-kendine yeter hale gelebilmek amacıyla kurulmuştur. Bu nedenle, ERDEMİR'in kuruluş amacını herhangi bir üretim ve herhangi bir ticari kazanç elde etmek gibi dar bir çerçeveye sınırlamak mümkün değildir.

15 Mayıs 1965 tarihinde üretime başlamasıyla birlikte ERDEMİR, her geçen gün kapasitesini daha da artırmış, bugün itibariyle çelik üreticisi 15 AB üyesi ülke arasında 8. sırada, dünyada 48.sırada yer alan, 2004 yılını rekor üretimle kapatan, köklü üretim kültürü, ileri teknolojik yapısı, dünya çapında ürün kalitesiyle, karlılığı ve verimiyle göz kamaştıran, önümüzdeki 3-5 yıl içindeki yatırım hedefleriyle Avrupa'nın en üst sırasında yer almaya aday, ülke sanayisi ve ekonomisinin lokomotifine haline gelmiştir. ERDEMİR, ülke sanayisinin bütünü üzerinde belirleyici konumu bulunan stratejik bir kuruluştur.

ERDEMİR'deki Kamu Payının Özelleştirilmesi Kamu Yararına Aykırıdır

İdare Hukuku temel ilkelerine göre, her idari işlemde "**Kamu Yararı**"nın bulunması **vazgeçilmez bir koşuldur.** Oysa ERDEMİR'in özelleştirmesinde kamu yararı bulunmamaktadır. Kamu yararından yoksun olan bir özelleştirme, özelleştirme sürecinde tesis edilen bütün idari işlemlerin de kamu yararına aykırılığını beraberinde getirmektedir.

ERDEMİR'deki kamu payının blok olarak satış suretiyle özelleştirilmesine ilişkin 04.10.2005 tarihinde yapılan ihaleyi; 2.770.000.000 ABD Doları bedelle en yüksek teklifi veren Ordu Yardımlaşma Kurumu-OYAK'ın kazandığı açıklanmış, bu ihale ÖYK kararıyla da onaylanmıştır. Öncelikle belirtmek gerekir ki; **söz konusu ihalenin OYAK tarafından kazanılmış olması, ERDEMİR'deki kamu payının özelleştirilerek ortadan kaldırılması gerçeğini değiştirmemektedir.** Zira özelleştirme uygulamalarının değerlendirilmesinde, yerli-yabancı sermaye ikileminden çok, öncelikle ülke ve kamu çıkarlarının göz önüne alınması gerekmektedir.

Kaldı ki; **OYAK'ın ERDEMİR hisselerinin alımı için kurduğu ATAER firmasının %41 oranındaki hissesinin, öteden beri ERDEMİR'e talip olan ARCELOR firmasına devrine ilişkin anlaşma imzalandığı basından takip edilmektedir.** ERDEMİR'in özelleştirilmesiyle, stratejik bir kuruluşun kamu bağı koparılmakta, ülke yararına üretim ve gelişimi yerine, tamamen özel sermayenin kâr amacına göre işletilmesine terk edilmektedir.

ERDEMİR'in 2004 yılında elde ettiği net kâr, satış rakamının neredeyse 3'te 1'i oranındadır. Yani ERDEMİR her 3 yılda bir, satılmasıyla elde edilecek geliri zaten hazineye kazandırmaktadır. ERDEMİR özelleştirmesinde, dolayısıyla dava konusu ettiğimiz ÖYK kararında bu açıdan da kamu yararı bulunmamaktadır.

Türkiye'nin yassı çeliğe olan ihtiyacı, yaklaşık 7 milyon ton civarında olup, ERDEMİR bu ihtiyacın yaklaşık 3 milyon tonunu karşılamakta; 4 milyon ton ise ithal edilmekte ve bunun için her yıl 3 milyar dolar ödenmektedir. ERDEMİR'in üretim kapasitesinin daha da artırılarak yıllık 3 milyar dolar ithalat giderinin tasarrufu mümkünken, kamuya ait hisselerin 2.77 milyar dolara elden çıkarılması yolu tercih edilmiştir. Yassı çelik açığı için ikinci bir ERDEMİR dahi gerekteyken ve özel sektörün yatırım yaparak yeni bir işletme kurmasının önünde hiçbir engel yokken, stratejik bir kuruluşun tamamen özel sektöre devredilmesi, çok dile getirilen **“ekonomik rasyonalite”** açısından da anlaşılır değildir.

ERDEMİR özelleştirmesinin kamu yararına aykırılığının bir göstergesi de; yeniden oluşturulmasının, ihale bedelinin kat kat üzerinde (7-8 milyar dolarlık) bir yatırım gerektirmesidir.

ERDEMİR özelleştirmesi, devletin demir-çelik sektöründen tamamen elini çekmesinin dönüm noktasıdır. Oysaki demir-çelik sektörü tamamen özel sektörün inisiyatifine bırakılabilecek bir sektör değildir. Demir-çelik sektörü, bir ülke sanayisinin tüm sektörlerini doğrudan ilgilendiren, bu stratejik özelliği nedeniyle de ülke sanayisi ve ekonomisine yön verebilme, ülke sanayisi ve ekonomisini kontrol edebilme gücü olan bir sektördür. Bu nedendir ki; ERDEMİR'deki kamu payının özelleştirilerek ortadan kaldırılması, devletin ülke sanayi ve ekonomisi üzerindeki kontrol, düzenleme ve yön vermesinden de vazgeçilmesi **anlamına gelmektedir.** Bu durum, kamu yararıyla hiçbir yönden bağdaşmamaktadır.

Kamu Payının 4046 Sayılı Kanun Kapsamında Özelleştirilmesi Mümkün Değildir

Bilindiği gibi ülkemizde özelleştirme uygulamaları 4046 sayılı Yasa kapsamında yürütülmektedir. 4046 sayılı Yasa'nın amacı; **“ekonomide verimlilik artışı”** ve **“kamu giderlerinde azalma sağlamak”** olarak ortaya konulmuştur. Dolayısıyla bu Yasa'ya dayanılarak yapılan özelleştirmelerin ve özelleştirmeyi oluşturan tüm idari işlemlerin ‘amaç’ yönünden hukuka uygun olması, genel kamu yararı amacının özel görünümü halini alan bu iki amacın varlığının ortaya konulması ile sağlanabilecektir. ERDEMİR'deki **kamu payının özelleştirilmesi işlemi, genel amaç olan kamu yararına aykırı olduğu gibi; 4046 sayılı Kanun'da öngörülen özel amaca da uygun değildir.**

Zira ERDEMİR'deki mevcut kamu payı, ne ekonomideki verimlilik artışını olumsuz açıdan etkilemekte ne de kamu gideri yaratmaktadır. Aksine **bu özelleştirme yeni kamu giderlerinin**

ortaya çıkmasına neden olacaktır. Ülkenin demir-çeliğe olan ihtiyacının hiç bitmeyeceği düşünüldüğünde; **ihale bedelinin bu ihtiyaç bedelini sürekli karşılayacak boyutta olmadığı** da ortadadır.

ERDEMİR'deki Kamu Payının Özelleştirilmesi Anayasa'nın 167. Maddesine Aykırıdır

T.C Anayasası'nın "*Ekonomik Hükümler*" bölümünü düzenleyen, "*Piyasaların Denetimi ve Dış Ticaretin Düzenlenmesi*" başlıklı 167. maddesinin 1. fıkrası, **piyasalarda tekelleşme ve kartelleşmenin olamayacağı, bunu önlemenin de devletin görevi olduğuna** hükmetmektedir. Bu hükümde aynı zamanda; piyasaların sağlıklı ve düzenli işlemelerinin sağlanması da devletin görevleri arasında gösterilmiştir. Kamu payının özelleştirilerek ortadan kaldırılmasıyla ERDEMİR, fiilen özel sektör TEKEL'i haline dönüşecektir. Bunun da ötesinde; OYAK'ın uluslararası tekel konumunda olan ARCELOR ile ortaklık anlaşması imzalamasıyla, uluslararası tekel olan bir şirket de ERDEMİR'de söz sahibi olacaktır. Oysaki Anayasa'nın 167. maddesi, piyasalarda tekelleşme ve kartelleşmenin önlenmesi gerektiğini hükmetmektedir.

İhaleyi Kazanan OYAK ile ARCELOR Firmasının Ortaklığı Rekabet Hukuku ve İlkelerine Aykırıdır

OYAK ihaleden çok kısa bir süre sonra, ERDEMİR **hisselerini satın almak amacıyla kurduğu ATAER Holding AŞ'nin % 41 oranındaki hissesini**, ERDEMİR için ihaleye çıkılmasından çok önce ERDEMİR'i istediği bilinen ve ERDEMİR ihalesine katılan, ancak sonradan çekilen **Arcelor'a devretmiştir.**

Dava konusu ÖYK Kararında da belirtildiği üzere; dava konusu karar; Rekabet Kurulu'nun ihaleye "izin kararı"na dayanılarak alınmıştır.

Öte yandan Rekabet Kurulu ihalenin iznine ilişkin kararını verirken; OYAK'ın ihaleyi kazandığı durum itibariyle inceleme yaparak, ihaleye izin vermiştir. Ancak **ARCELOR'a yapılan hisse devri, Rekabet Kurulu'nun ihaleye izin verdiği durumdan (yeni bir rekabet incelemesini gerektirir) farklı bir durum ortaya çıkarmıştır.**

ARCELOR'a yapılan hisse devrinin, Rekabet Hukuku açısından yeni bir incelemeyi gerektirdiği, hisse devrinin Rekabet Kurulu önüne götürülmesinden de anlaşılmaktadır. **İhaleye izin verilmesine ilişkin Rekabet Kurulu Kararı'nın hukuksal geçerliliği, hisse devri sonrası yeni bir Rekabet incelemesine bağlıken, Rekabet Kurulu'nun ihaleye izin kararına dayanılarak alınan dava konusu ÖYK kararının da hukuksal geçerliliğinin olamayacağı kanısındayız.** Üstelik davalı İdare, Rekabet Kurulu'nun ARCELOR'a hisse devrine ilişkin kararı beklenmeden, böyle bir devrin uygunluğunu da onaylamıştır.

Bilindiği üzere BORÇELİK ve ERDEMİR; yassı çelik üretiminde, yıllık 4,6 milyon tona varan üretimle, ülkedeki çelik üretiminin % 50'sinden fazlasını gerçekleştirmektedir. Yine bilindiği üzere BORÇELİK'in % 40 hissesi BORUSAN Holding, **yüzde %40 hissesi ARCELOR**, yüzde 11,5'i Uluslararası Finans Şirketi (IFC), **% 8,5'i de ERDEMİR'e** aittir. ARCELOR'un, ATAER firmasının % 41 hissesini almasıyla; ERDEMİR'in BORÇELİK'teki % 8,5 oranındaki payında da ARCELOR söz sahibi olacak ve BORÇELİK'in büyük hissedarı konumuna gelecektir. Türkiye'nin yassı çelik ihtiyacının büyük kısmını karşılayan ERDEMİR ve BORÇELİK'in ikisinde birden söz sahibi hale gelen ARCELOR, uluslararası çelik tekeli olma durumunu, Türkiye'de bölgesel bir tekel olarak kuvvetlendirecektir. **Bir başka ifadeyle ARCELOR, Türkiye yassı çelik piyasasında hakim duruma gelmiş olacaktır.**

Bu durum, **Anayasa'nın "Piyasaların Denetimi ve Dış Ticaretin Düzenlenmesi"** başlıklı **167. maddesine** aykırı olduğu gibi, **4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a da aykırıdır.**

Yukarıda sıraladığımız nedenlerin bütünselliği içinde Odamız Danıştay'a dava açmış ve ihaleye onay veren ÖYK Kararının iptali ile yürütmesinin durdurulmasını talep etmiştir.

Konu özgülündeki kamu yararını gözeten hukuk mücadelemiz sürecektir.

**TMMOB
MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
Yönetim Kurulu Başkanı
Emin KORAMAZ**

6.4. TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Emin KORAMAZ'ın 1 Mart 2006 Tarihli Basın Açıklaması

**YANGINDAN MAL KURTARIRCASINA YAPILAN
ÖZELLEŞTİRMELERE KARŞI KAMU YARARINI GÖZETEN
HUKUK MÜCADELEMİZ SÜRECEKTİR.**

**YAPILMAKTA OLAN ÖZELLEŞTİRMELERDE İZLENEN
TUTUM, ÜLKEMİZDEKİ İDARİ YARGI DENETİMİNİ
İŞLEVSİZ BIRAKACAK BOYUTLARA ULAŞMIŞTIR.**

Özelleştirmelere İlişkin Yargı Süreci Tamamlanmadan Yapılan Devirler, TÜPRAŞ Özelleştirmesinde Olduğu Gibi Hukuksal Çözumsuzlüklere Yol Açmaktadır.

Bilindiği Gibi Danıştay, TÜPRAŞ'ın Devri Kararından Bir Hafta Sonra, Daha Önce Açılmış Bir Davaya İlişkin Yürütmenin Durdurulması Kararını Vermişti. Benzer Bir Kararın Açmış Olduğumuz Davadan Hareketle ERDEMİR İçin de Verilmesi Olasıdır.

ERDEMİR Özelleştirmesine Yönelik İhalenin Onayına İlişkin Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararının Kamu Yararına ve Hukuka Aykırılıkları Nedeniyle İptali ve Yürütmesinin Durdurulması İstemiyle Odamızın Danıştay'da Dava Açmış Olduğunu Hatırlatırız.

Bilindiği üzere; kamu idareleri yürütme fonksiyonunu idari işlemlerle gerçekleştirir. İdarelerin yürütme fonksiyonunu yerine getirirken tesis ettikleri idari işlemlerin yerindeliği ise idari yargı denetimiyle sağlanmaktadır. İdari yargı denetiminin fonksiyonu; keyfi, kamu yararı ve hukuka aykırı işlem tesis edilmesini önlemektir.

Özelleştirmeler; birden fazla İdarenin, birden fazla idari işlemlerle gerçekleşen bir süreci gerektirmektedir. Özelleştirme sürecinde tesis edilen idari işlemlere karşı açılan davalarda, bu süreçte yürütülen idari işlemlerin hukuksal yerindeliği kamu adına denetlenmektedir. **Kamu İdarelerinin tesis ettikleri işlemlerin dava konusu yapılarak idari yargı denetimine tabi tutulması halinde, bu denetimin sonuçlandırılmasının beklenmesi "Sorumlu İdare İlkesi"nin bir gereğidir. Kamu İdaresinin yargı sonucunu beklemesi, aynı zamanda tesis ettiği işlemlerin yerindeliğine duyduğu güvenin bir göstergesi olacaktır.**

İdari yargı denetimi, idarenin yürütme fonksiyonunu gereği gibi yerine getirmesi önünde bir engel değil, aksine yürütme fonksiyonunun gereği gibi yerine getirilmesinin sağlanmasına hizmet etmektedir. Oysa ki özelleştirmelere karşı açılan davalarda; kamu adına yapılan yargı denetiminin sonucu beklenmeden, tesis edilen işlemlerin yerindeliği yargı kararıyla saptanmadan, yangından mal

kaçırıcısına devir işlemleri gerçekleştirilmektedir. Sorumlu İdare İlkesine aykırı olan bu tutum; işlemin yerinde olmadığına ilişkin yargı kararları verilmesiyle, hukuksal sorunları da beraberinde getirmektedir.

Çok yakın bir zamanda; TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesine karşı açılan davanın sonucu beklenmeden devir işleminin gerçekleştirildiği, ancak yargıdan yürütmenin durdurulmasına ilişkin bir karar çıktığı herkesçe bilinmektedir. Üstelik “devir işleminin yapılmış olmasının, yargı kararının uygulanmasını imkansız kıldığı” yönünde kamuoyuna yanıltıcı bilgiler de verilmiştir. Ancak bilinmelidir ki **bir hukuk devletinde; yargı kararlarının İdarenin işlemleriyle hükümsüz kılınması mümkün olmayıp, İdarenin işlemleri yargı kararlarıyla hükümsüz kılınabilir.**

TÜPRAŞ'ın devrine benzer bir durum da dün yaşanmış, Odamızca ERDEMİR özelleştirmesine karşı açılan davaların sonucu beklenmeden ve özelleştirmenin hukuksal yerindeliği denetlenmeden; devir işlemi gerçekleştirilmiştir. **Yargıdan, ERDEMİR özelleştirmesinin yerinde olmadığı yönünde bir karar çıkması olasıdır ve bu durumda TÜPRAŞ özelleştirmesinde yaşanan karmaşa yeniden gündeme gelecektir.**

ERDEMİR'deki Kamu Payının Özelleştirilmesi Kamu Yararına Aykırıdır ve 4046 Sayılı Kanun Kapsamında Özelleştirilmesi Mümkün Değildir

İdare Hukuku temel ilkelerine göre, her idari işlemde “**Kamu Yararı**”nın bulunması **vazgeçilmez bir koşuldur.** Oysa ERDEMİR'in özelleştirmesinde kamu yararı bulunmamaktadır. Kamu yararından yoksun olan bir özelleştirme, özelleştirme sürecinde tesis edilen bütün idari işlemlerin de kamu yararına aykırılığını beraberinde getirmektedir.

Bilindiği gibi ülkemizde özelleştirme uygulamaları 4046 sayılı Yasa kapsamında yürütülmektedir. 4046 sayılı Yasa'nın amacı; “**ekonomide verimlilik artışı**” ve “**kamu giderlerinde azalma sağlamak**” olarak ortaya konulmuştur. Dolayısıyla bu Yasa'ya dayanılarak yapılan özelleştirmelerin ve özelleştirmeyi oluşturan tüm idari işlemlerin ‘amaç’ yönünden hukuka uygun olması, genel kamu yararı amacının özel görünümü halini alan bu iki amacın varlığının ortaya konulması ile sağlanabilecektir. ERDEMİR'deki **kamu payının özelleştirilmesi işlemi, genel amaç olan kamu yararına aykırı olduğu gibi; 4046 sayılı Kanun'da öngörülen özel amaca da uygun değildir.**

Zira ERDEMİR'deki mevcut kamu payı, ne ekonomideki verimlilik artışını olumsuz açıdan etkilemekte ne de kamu gideri yaratmaktadır. Aksine **bu özelleştirme yeni kamu giderlerinin ortaya çıkmasına neden olacaktır.** Ülkenin demir-çeliğe olan ihtiyacının hiç bitmeyeceği düşünüldüğünde; **ihale bedelinin bu ihtiyaç bedelini sürekli karşılayacak boyutta olmadığı** da ortadadır.

ERDEMİR özelleştirmesinin kamu yararına aykırılığının bir göstergesi de; **yeniden oluşturulmasının, ihale bedelinin kat kat üzerinde (7-8 milyar dolarlık) bir yatırım gerektirmesidir.**

ERDEMİR'deki Kamu Payının Özelleştirilmesi Anayasa'nın 167. Maddesine Aykırıdır

T.C Anayasası'nın “*Ekonomik Hükümler*” bölümünü düzenleyen, “*Piyasaların Denetimi ve Dış Ticaretin Düzenlenmesi*” başlıklı 167. maddesinin 1. fıkrası, **piyasalarda tekelleşme ve kartelleşmenin olamayacağı, bunu önlemenin de devletin görevi olduğuna** hükmetmektedir. Bu hükümde aynı zamanda; piyasaların sağlıklı ve düzenli işlemelerinin sağlanması da devletin görevleri arasında gösterilmiştir. Kamu payının özelleştirilerek ortadan kaldırılmasıyla ERDEMİR, fiilen özel sektör TEKEL'i haline dönüşecektir.

Erdemir Türkiye'nin Göz Bebeğidir

ERDEMİR, sanayinin temel hammaddelerinden olan demir-çelik ihtiyacının karşılanmasında **dışa bağımlılığı ortadan kaldırarak, kendi-kendine yeter hale gelebilmek amacıyla** kurulmuştur. 1960 sonrası **Türkiye'nin sanayileşme ve kalkınma hamlelerini simgeleyen** ERDEMİR, Türkiye'deki ortalama performansın çok üzerine çıkmış bir kurum niteliği taşımaktadır. Kamuya yük olmadığı gibi, **küresel düzeyde rekabet ederek ayakta kalmayı başarabilecek** niteliğe sahiptir. Her geçen gün kapasitesini daha da artıran ERDEMİR, bugün itibarıyla **çelik üreticisi 15 AB üyesi ülke arasında 8. sırada yer almasının yanı sıra 2009 yılına kadarki yatırım hedefleriyle Avrupa'nın en üst sırasında yer almaya** da adaydır.

Kuruluş sözleşmesi gereği, yarattığı gelirin önemli bir kısmını yeniden yatırıma dönüştürmek zorunda oluşundan dolayı, yatırımların çok düşük olduğu ülkemiz için vazgeçilmez bir konumu da bulunmaktadır 2004 yılında elde ettiği net kâr, satış rakamının neredeyse 3'te 1'i oranındadır. Yani ERDEMİR her 3 yılda bir, satılmasıyla elde edilecek geliri zaten hazineye kazandırmaktadır.

Bütün bu vb. nedenlerden ötürü ERDEMİR özelleştirmesine ilişkin kamu yararını gözeten hukuk mücadelemiz sürecektir.

**TMMOB
MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
Yönetim Kurulu Başkanı
Emin KORAMAZ**